

© XISTRAL

VOCEIRO DO CENTRO GALEGO DE BIZKAIA en BARAKALDO

Entidade declarada de utilidade pública
Medalla de Galicia
Pedrón de Honra

Nº 59
2025

**"Castelao, un
amigo dos
vascos..."**

por Xosé Estévez

**"Terra de Monxas,
Monxas sen Terra"**

por Carme Varela

**"Virxe dos
Remedios de
Castro Caldelas,
a primeira
coroación
canónica
íntegramente
en galego"**

por Manoel Carrete

Castelao

75 CABODANO DO SEU FINAMENCO

IX MARCHA SOLIDARIA ISB & CGBB

NO HAY TIEMPO QUE PERDER

El 100 % de las inscripciones está destinado a la investigación que impulsa Maite Ta Bizi, asociación del cáncer de mama metastásico en Euskadi

26-OCTUBRE-2025

A LAS 10:30 HORAS

**SALIDA Y LLEGADA
CENTRO GALEGO DE
BIZKAIA EN BARAKALDO**

¡ Insíbete ahora !

Escanea el QR

o entra en
www.isbarakaldo.org

Organizadores

**INTERVENCIÓN
SOLIDARIA
BARAKALDO**

JUNTOS SOMOS MÁS FUERTES

**8 €
DONATIVO**

Inscripción +
CAMISETA de REGALO

Con tu ayuda investigamos, avanzamos y salvamos vidas

REDACCIÓN

Emilio Armesto Loureiro
Miguel Curros Rey
Anxo Manuel Deive Martínez
Xulio González Fernández
Alberte Sanmartín Montaña

COLABORACIÓN

Amelia Álvarez Llanes
Xosé Estévez Rodríguez
Maria Eva Fernández Couso
José Antonio Pérez Ferreiro
Agustín Reboredo Carlín
Carme Varela Rodríguez

RESPONSABLES PUBLICIDADE

Ignacio Blanco
Roberto Becerra
Urbano Alba
Amelia Álvarez

SEDE SOCIAL

C/ Galiza, 3
48902 BARAKALDO
Tfno. 944 903 429
cgb.barakaldo@gmail.com

*(Enténdese que tódolos artigos
sen sinatura están elaborados por
algún membro da redacción.
A equipa e redacción de "O Xistral"
non se fai responsábel das
opinións vertidas no seus artigos
polas persoas colaboradoras.)*

IMPRESIÓN E COMPOSICIÓN

PRESS LOGIC
Zamudio (Bizkaia)

Depósito Legal 81- 1.107-87

Sumario

Xunta directiva 2024	4
75 cabodano do pasamento de Castelao	8
O futuro do centro	12
Colaboradores festas de Santiago 2024	13
Homenaxe a Quico Domínguez	15
Mulleres de Nós - Terra de Monxas, Monxas sen Terra	16
Homenaxe ao Ghaiteiro do Piñeiro	19
Especial Letras Galegas 2025 – As Cantareiras	20
1º Coroación canónica en galego, Virxe dos Remedios	24
A Txalaparta en Barakaldo	28
Reis Magos 2024	30
XVII Foliada de Melide	33
Semana Cultural das Letras Galegas 2024	34
Actuacións "Doces Lembranzas"	38
Actuacións "O Noso Lar"	40
Festas do Carme 2024	42
Festas do Santiago - Día da Patria Galega	44
VIII Marcha Solidaria	48
10º aniversario Club Ilazki	50
Seminario de gaita de fol	51
Seminario de baile tradicional	52
O Magosto 2024	53
IV Recital Coral de Outono	54
Día dos maiores	55
Actividades infantís	56
75 aniversario de Laguntasuna	57
Noitevella	58
900 anos da Ribeira Sacra	60
Situación a día de hoxe da lingua galega	62
Na pegada do tempo: Aires da Terra	66
Día de Galiza en Euskadi 2024	68
XLII Semana Cultural da Federación de Centros Rexionais	69
Eidos da poesía	70
Científico galego do ano: Fernando Calvet	74
Deporte galego	76
Visita da coral de A Estrada	78

Centro Galego Bizkaia / CGBB Barakaldo

@centrogalegobarakaldo

<https://centrogalegodebizkaia.com>

O Centro Galego de Bizkaia
en Barakaldo - CGBB
agradece a estas institucións
a súa colaboración

**XUNTA
DE GALICIA**

PRESIDENCIA
SECRETARÍA XERAL DA EMIGRACIÓN

Saúdo da nova Xunta Directiva do Centro Galego de Bizkaia en Barakaldo

O pasado 1 de abril de 2024 tomamos a responsabilidade da dirección do Centro Galego de Bizkaia en Barakaldo un grupo de persoas que, como colectivo unido e comprometido, decidimos dar este paso coa ilusión e coa firme vontade de continuar facendo do noso Centro unha verdadeira Embaixada Cultural da Galiza en Euskal Herria.

Facémolo coa conciencia fonda de formar parte dunha entidade con 124 anos de historia, un Centro que leva máis dun século estreitando lazos entre culturas, fomentando o encontro entre persoas e defendendo con fachenda a nosa identidade galega alén dos lindes da Nosa Terra. Esta traxectoria é o noso alicerce e o noso compromiso: seguir a construír pontes dende a tradición cultural e a convivencia.

A nosa intención é consolidar o Centro como un referente no barrio de Arteagabeitia-Zuazo, facilitando o encontro e a colaboración coa veciñanza, co pequeno comercio local mais coas distintas asociacións culturais do municipio e de Ezkerraldea, a estreitar lazos que favorezan a convivencia, a colaboración e o respecto mutuo.

Desexamos, asimesmo, que o Centro Galego siga a ser unha casa aberta a todas e todos, onde calquera persoa —sexa cal sexa a súa orixe— se sinta benvida para participar das actividades que desenvolvemos. Unha programación cultural que bebe das fontes da tradición galega e euskaldun, e que aposta pola inclusión, o dinamismo e a participación cidadá.

Como non podería ser doutro xeito, sendo un fato de persoas aberto e dinámico, animamos dende estas follas a que, toda aquela persoa que se sinta identificada con esta filosofía, se achegue a nosa sede para participar activamente deste proxecto. Toda axuda, toda idea e toda man será benvida. Partindo dun espírito colectivo e integrador, afrontamos esta nova etapa con entusiasmo e responsabilidade, desexando estar á altura do que a nosa comunidade agarda e merece.

Unha forte aperta,

A Xunta Directiva do Centro Galego de Bizkaia en Barakaldo

Barakaldo, xullo de 2025

Vaia dende aquí o noso máis sincero **agradecemento e recoñecemento** ao inmenso esforzo que levan a cabo un fato de persoas que colaboran connosco **durante todo o ano** e que, có seu traballo, fan posíbel que esta Asociación poda saír adiante: **Ignacio Blanco, Carmelo Careaga, Anxo Deive, Javier Freire, Mª Jesús García, Xulio González, Haizea Iglesias e Elena Iglesias.**

Tamén transmitir ese recoñecemento a **todas as persoas** que, **en distintas actividades puntuais**, sempre se achegan a botar unha man e amosan a súa boa disposición para colaborar. Non cabe poñer aquí todos os nomes, nin arriscar a que algún quede inxustamente fóra, máis vós sabedes ben quen sodes, e que estamos profundamente agradecidos pola vosa axuda.

Presidente
Urbano Alba Gómez

Vicepresidente 1º
Roberto Becerra Varela

Vicepresidente 2º
Joaquín Mejuto Miguelez

Secretario
David López Cela

Vicesecretaria
Eva Ma Mejuto Sueiro

Tesoureira
Leire Costoya Fariñas

Delegado de Cultura
Emilio Armesto Loureiro

Adxunta a Cultura
Toñi Mariño García

Delegado de Relacións Públicas
Alberte Sanmartín Montaña

Adxunto de Relacións Públicas
Miguel Curros Rey

Delegada de Folclore
Susana Bueno Hevia

Adxunto a Folclore
Álvaro Iglesias Ruiz

Delegada de Coro
Dorinda Sueiro Mato

Adxunta ao Coro
Maria Eva Fernández Couso

Delegada de Cantos de Taberna
Mª Carmen Prado López

Delegado de Ceo do Sil
Jorge Gago Piñeiro

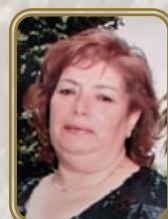
Adxunto a Ceo do Sil
Jaime Otero Ares

Delegada de Xuventude
Karla Villaverde Rúa

Adxunta a Xuventude
Alba García García

Vogal
Mª Rosario Fariñas Fernández

Revisadores de contas

Sheila Alonso, Cristina Blanco e Arantza Bueno

**Nuestra cocina casera
está a su disposición**

C/ Landaberri, Nº 4 - BARAKALDO
Realice su pedido:
☎ 944 995 639

Raciones Quiroga:

Txampiñones de la casa	4,75 €
Croqueta de jamón	1,00 €
Mejillones con tomate casero	6,80 €
Txipirones en su tinta	9,40 €
Mollejas de pollo guisadas	6,85 €
Rabo de buey al vino tinto	11,40 €
Bacalao a la bizkaína	10,40 €
Mollejos de cordero con boletus	11,60 €
Alitas de pollo (6 unids.)	4,80 €
Morcilla con pimientos rojos	5,40 €
Carrilleras de ternera al vino tinto	9,60 €
Huevos rotos con boletus y jamón	7,80 €
Langostinos cocidos (12 und.)	3,80 €
Calabacitas rellenas estilo Quiroga	2,40 €
Brochetas solomillo de pollo con salsa Quiroga	1,80 €

Las delicias del Quiroga:

Pollo asado
Codillo asado
Costilla asada
Conejo asado
Chuletillas a la parrilla
Chuleta de ración a la parrilla
Ensaladas variadas
Pimientos del país
Ensalada especial de la casa
Brochetas de pulpo y langostinos
a la parrillas

Andrasa

REHABILITACIÓN Y CONSTRUCCIÓN

Contamos con casi **20 años de experiencia** en rehabilitación de envolventes con el sistema de fachada ventilada.

Nuestro compromiso total con los clientes y los proyectos realizados nos han convertido en **líderes y referentes en el sector.**

CONÓCEMOS

www.andrasa.com
944 597 700

LÍDERES ^{EN}
Fachadas
Ventiladas

Castelao e o Lehendakari Agirre en Bos Aires, anos 40 do pasado século. (Imaxe A Nosa Terra)

Castelao, un amigo dos vascos no 75 aniversario do seu pasamento

Por **Xosé Estévez**

O 7 de xaneiro cúmprese o 75 aniversario do pasamento de Castelao, gloria e prez da nación galega, no exilio bonaerense. Por este motivo, 2025 foi proclamado en Galiza como o "Ano de Castelao" e programáronse numerosos actos para a súa conmemoración. Temo moito que a "Brigada de demolición" que goberna en Galicia aproveite a ocasión para branquear a súa inmorrente traxectoria e o seu pensamento diáfano, radicalmente oposto á ideoloxía e práctica política do partido no goberno galego. Os populares galegos teñen, desde os tempos de Manuel Fraga, unha habilidade sutil para a transubstanciación.

No pasado novembro, Castelao foi nomeado "Primeiro Presidente de Galiza" ao cumprirse os 80 anos da creación do

Consello de Galiza, oficialmente en Montevideo, pero na realidade en Bos Aires, na casa do magnate e mecenas D. Manuel Puente. A cerimonia deslavazada, fría e pouco restauradora que se celebrou no Parlamento foi un fiel reflexo desa política de apropiación indebida dos persoeiros do nacionalismo galego por parte da Xunta, asumíndoos en aparencia e baleirándoos de contido. Non teño dúbida de que ese ritual será un reflexo do que acontecerá durante todo o ano. Castelao dixo que, se somos galegos, é grazas ao noso idioma. O galego atópase nunha situación de emerxencia e a Xunta segue a botar balóns fóra.

Castelao foi un firme nacionalista galego, defensor dunha confederación de nacións ibéricas soberanas, incluída Portugal, unidas por pactos libres, voluntarios e

reversibles. Mantivo unha profunda amizade con nacionalistas vascos como Aguirre, Lasarte, Basterretxea, Tellagorri, Ruiz Añibarro, Basaldúa, Zabala, López Mendizabal, Cunchillos e Irujo, sobre todo con este último. Este aspecto foi salientado en diversas publicacións de Iñaki Anasagasti e un servidor. Precisamente a estas relacións quero referirme agora.

Aínda que Castelao pasou por Euskal Herria nos seus desprazamentos cara a Europa, só estivo en dúas ocasións. A primeira foi en 1932, cando viaxou a Gernika convidado polo tolosarra Ramón Aldasoro, deputado de Izquierda Republicana, para levar a Galicia un retoño da árbore. A segunda foi o 2 de abril de 1933, cando participou nun mitin organizado por ANV en Bilbao, cunha visita á Casa de Xuntas de Gernika, onde asinou un pacto de solidariedade con ANV e ERC en nome do PG.

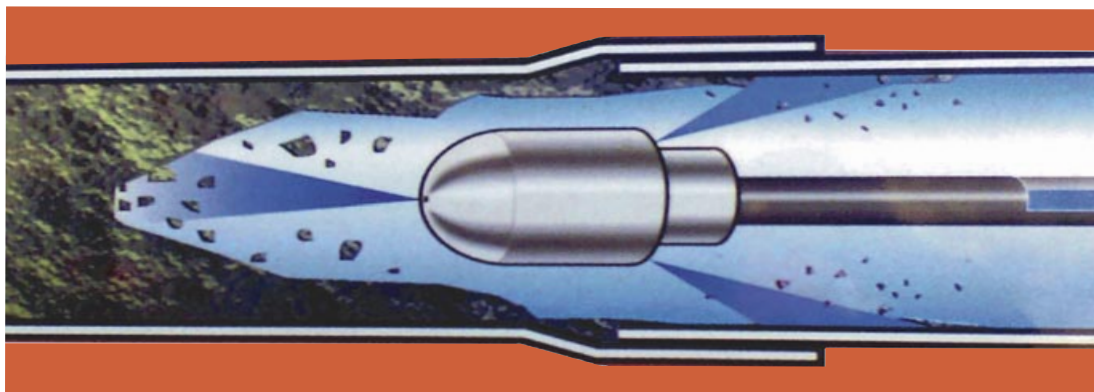
O comezo dunha amizade inquebrantable cos nacionalistas vascos produciuse no primeiro bienio republicano (1931-1933), cando coincidiu nas Cortes cos deputados peneuvistas, cos que compartía unha visión semellante sobre a estrutura territorial do Estado. Estas relacións consolidáronse especialmente tras o Pacto de Compostela ou Galeuzca, asinado o 25 de xullo, Día da Patria Galega, en Santiago, confirmado en Bilbao no mesmo mes e ampliado en Barcelona no remate do seu percorrido triangular o 12 de agosto. Castelao participou activamente na elaboración dos compromisos adquiridos, converténdose desde entón no máis firme defensor do Galeuzca como ferramenta esencial para configurar unha confederación ibérica republicana e democrática, baseada na soberanía de cinco repúblicas libres (España, Galicia, Euskadi, Cataluña e Portugal), unidas por pactos voluntarios e alterables. Castelao insistiu nesta fórmula e promoveu accións nesa dirección, con acordos escritos e momentos clave en 1941 e 1944-1945 en Bos Aires, onde faleceu o 7 de xaneiro de 1950. As páxinas do xornal

Euzko Deya de Bos Aires e a correspondencia entre el e José Antonio Aguirre, José María Lasarte e Manuel de Irujo son testemuñas fieis do seu compromiso co Galeuzca.

Os nacionalistas vascos emigrados e exiliados adoptaron a Castelao como un líder carismático. Así mo dixo o 28 de decembro de 1971, nun confesionario da igrexa de Donostia, un frade capuchino desterrado en Bos Aires, Frei Juan de Zumárraga. Tras a caída do franquismo, que deixou unha fonda pegada sociolóxica en España, os vascos adornaron prazas e rúas con monumentos en honra á súa figura, e a maior parte das súas obras foron traducidas ao éuscaro.

A longa serie de homenaxes a Castelao comezou en 1977 coa creación en Trintxerpe do Fato Cultural Daniel Castelao, ao que seguiron a denominación dunha rúa en 1980 e unha placa conmemorativa en 1986, no centenario do seu nacemento. Coincidindo con esa data, o lehendakari

DESATASCOS El Campillo

94 486 29 26
660 44 91 44

URGENCIAS 24 HORAS

www.desatascoselcampillo.com

INSPECCIÓN INTERNA CON CAMARA DE T.V.

José Antonio Ardanza inaugurou o 2 de outubro un monumento en Eibar na súa honra. Antes, en 1985, Iñaki Anasagasti publicara a extensa obra *Castelao y los vascos*, na que analizaba en detalle as súas relacións cos vascos no exilio desde 1940. En outubro de 1994, un parque en Intxaurrenondo foi bautizado co seu nome, xunto a un cruceiro erguido o ano anterior. O 19 de maio de 1996, a Deputación de Bizkaia presidida por Josu Bergara financiou un monumento no Parque Europa de Txurdinaga, acompañado dun ciclo de conferencias na sede das Xuntas Xerais de Bizkaia e outro no Centro Koldo Mitxelena de Donostia en xullo do mesmo ano. En 2001, no centenario do Centro Galego de Barakaldo, erguéronse conxuntamente monumentos a Rosalía de Castro e Castelao, cun acto presidido polo lehendakari Juan José Ibarretxe. En 2006, inaugurouse en Intxaurrenondo un magnífico monumento a Castelao, deseñado por Xosé Antonio Vilaboa, coa participación do lehendakari Ibarretxe e o alcalde Odón Elorza. En 2021, aventureime a publicar un libro sobre a presenza de Castelao en Euskadi. En varias destas iniciativas tiveron a inmerecida honra de colaborar e, en ocasións, impulsalas, así como na tradución dos seus escritos á lingua de Lauaxeta. Pero se abundan os monumentos físicos á súa figura, tamén hai unha dilatada lista de obras traducidas ao éuscaro, entre elas Os

Canabal, Castelao, Meilán- del libro «A Galicia de Montevideo. Unha biografía de Xesús Canabal», Editorial Galaxia.

vellos non deben namorarse, Nós, Ollo de vidro, Retrincos, Sempre en Galiza e Alba de Gloria.

Remato con palabras do seu discurso en homenaxe a Gernika en Montevideo o 29 de abril de 1945:

"Sei que os nosos pobos teñen un mesmo sentido trascendente da vida e da liberdade, que nos fai conservadores e resistentes para gardar e defender todo o que hai de eternamente novo no antigo e de eternamente orixinal nas nosas tradicións... Non hai pobo no mundo que nos aventaxe no amor á terra nai e á casa materna, porque para vascos e galegos a nosa terra é o paraíso terreal."

Xosé Estévez, Quiroga (Lugo), 29-08-1943. Diplomado en Estudos Eclesiásticos. Licenciado en Filosofía e Letras pola Universidade Complutense de Madrid e Doutor pola Universidade de Deusto, da que foi profesor de Historia Moderna e Contemporánea dende 1973 até 2011, cando se xubilou. Creador en 1992 da Cátedra de Estudos Galegos da Universidade de Deusto, é autor dunha profusa produción literaria, e distinguido con varios premios e recoñecementos. Socio cultural e activo colaborador deste Centro Galego.

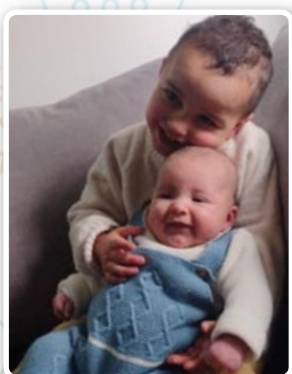
**CENTRO GALEGO
DE BIZKAIA EN
BARAKALDO**

O FUTURO DO CENTRO

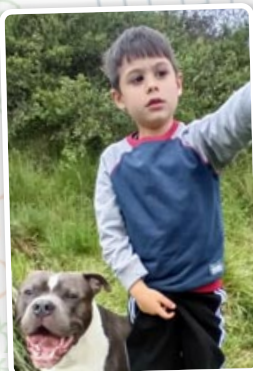
O FUTURO do Centro

Como xa ven sendo costume nesta revista O Xistral, amosámosvos fotografías dos nosos nenos e nenas, que dalgún xeito teñen relación con este Centro Galego.

¡Elles son o futuro do Centro!

Gael Quiroga Blanco 04-07-2022
Iago Quiroga Blanco 17-01-2025

Ieltxu González Corres 15-12-2018

Irati Navarro Curros 23-03-2023

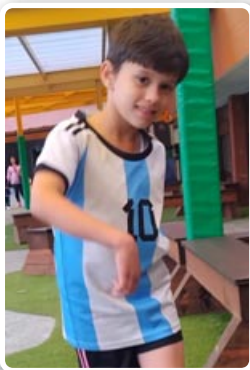
Maialen Encinar Mareque 11-11-2018
Olaita Encinar Mareque 21-10-2021

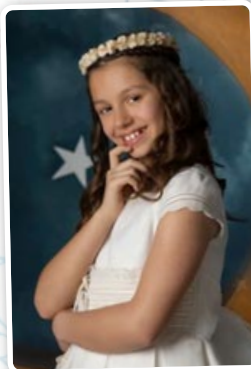
Jare Abadía Alonso 25-01-2020

Joel Fernández Novo 03-06-2019

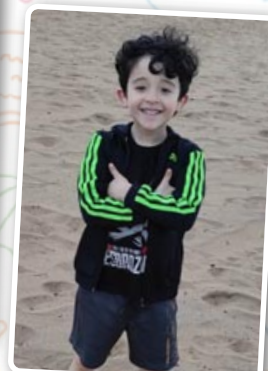
Lucas González Bueno 31-07-2017

Nerea Temprano Álvarez 28-01-2015

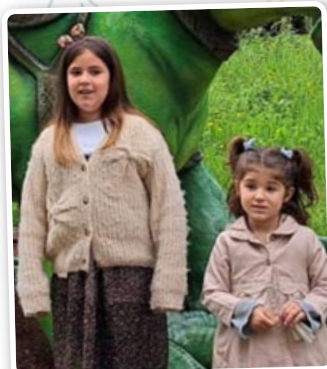
Argia Moratinos López 10-05-2019
Izadi Moratinos López 02-05-2022

Orión Otero González 25-02-2019

Yael Echevarría Costoya 16-04-2024

Valeria Vegas Rodríguez 05-01-2022
Martina Torres Rodríguez 06-09-2016

Aiert Ríos Costoya 03-03-2017
Izei Antezana Fariñas 31-03-2017

Irati Ríos Costoya 23-03-2021

COLABORADORES FESTAS DE SANTIAGO 2024

1. Pinturas Valiño	28. Bar Al Andalus	COMERCIOS
2. Meridian Acupuntura	29. Bar Andrés	59. Ameli Merceria
3. Productos Gallegos
Fernández	30. Bar Aragón	60. Autoescuela Santos
4. Calefacciones Lamfu	31. Bar Arantxa	61. Barberia Arte B
5. Occident (David
Martin Puertas)	32. Bar Baster	62. Baumit S.L
6. Sukalde	33. Bar Bazkuna	63. Camy
7. Mezan Asociados	34. Bar Costa del Sol	64. Copygraf
8. Panificadora Gallega	35. Bar El Caserio	65. Estanco
9. Rh Group	36. Bar El Mejicano	Arteagabeitia
10. Tecnifrisa	37. Bar Eukene	66. Euskaltec
11. Café Armonia	38. Bar Europa	67. Floristeria Imabel
12. Café Nogueira	39. Bar Jokin	68. Fre Ya
13. Maraxe	40. Bar Joseba	69. Frutas Zelaia
14. Bodegón Quiroga	41. Bar Jukia	70. Joyeria Prieto
15. La Taska del Barrio	42. Bar Miragarri	71. Klover ´s
16. Puertas y ventanas
Rua	43. Bar Rosi	72. Kurrusku Faragullas
17. Loiumat	44. Bar Sobrado	73. Loteria Nacional Nº 12
18. Revestimientos
Bizkaia 2011 S.L	45. Café Bitarte	74. Loteria Valiño
19. Autoescuela Diesel	46. Café Doyuno	75. Manba Negra Tatoo
20. Xalupa	47. Café Zelaia	76. Modas Lurkizaga
21. O Carballal	48. Casa Rouco	77. Ojala
22. Munich	49. Degustación Alaska	78. Peluqueria Andalucia
23. Friol Café	50. Gambrinus	79. Peluqueria Maria Rico
24. Bar Santoña	51. Geografic	80. Pensión Avd. Euskadi
25. Bar Regio	52. Iluntze	81. Productos Taboada
26. Bar Miño Berria	53. Kate Zaharra	82. Reformas Fernando
Martinez
27. La Dehesa	54. Los Hermanos	83. Socio Anonimo
	55. Meson Argalarío
Lutxana	84. Socio Anónimo
	56. Pata Negra	85. Sofas y Muebles
Barakaldo
	57. Rincón de Noe	86. Transportes Blanco
	58. Serralta Cervecera	87. You Bin

**Moitas grazas amigos e amigas, sen vós, esto non sería posible.
Eskerrik asko, lagunok, zuen laguntzarik gabe ez zelako posible izango.**

CENTRO GALEGO
DE BIZKAIA EN
BARAKALDO

PUBLICIDADE

PENSION AV. EUSKADI

www.pensionavenidaeuskadi.com
pensionaveuskadi@hotmail.com

HBI00641

Avda. de Euskadi, 24
BARAKALDO (Bizkaia)

www.facebook.com/pension.aveuskadi

94 490 05 23
658 740 761

Teypa Gestión

- ASESORÍA INTEGRAL
- CORREDURÍA DE SEGUROS
- ABOGADOS

Avda. Euskadi, 26, bajo dcha.
48902 BARAKALDO

Tel.: 94 490 08 89

Fax: 94 485 00 98

Autocares ***Eusko-Travel***

*Transporte escolar y laboral, eventos
empresariales y deportivos, excursiones, bodas,
viajes nacionales e internacionales...*

C/ Axular, 2 - 1º Izda. • 48920 Portugalete (Bizkaia)

Tel: 944 958 716 / 609 409 916

Web: www.euskotravel.es • Email: autocareseuskotravel@euskotravel.es

M. Moralejo. A Voz de Galicia

Lembranza de Xosé Francisco Domínguez Martínez

O **31 de decembro** do ano pasado faleceu en Vigo Xosé Francisco Domínguez Martínez (Santa Uxía de Ribeira, 1944-Vigo, 2024), quen fora directivo deste noso Centro Galego na segunda metade da década dos anos sesenta. En 1965 veu a Bilbao continuar os estudos de enxeñería industrial que principiara en Vigo onde xa rematara peritaxe. Ao pouco tempo achegouse a este centro onde consta o seu papel destacado no nacemento do Concurso de Contos en Lingua Galega **Breogán** e na creación do grupo de danzas e gaitas **Doces Lembranzas**, dous dos feitos máis importantes na historia deste Centro.

Coñecido como **Quico Domínguez**, volveu a Vigo no ano 1970, exerceu a súa actividade profesional na empresa privada durante máis de trinta anos e posteriormente

incorporouse á **Universidade de Vigo** da que foi doutor.

Comprometido sempre coa cultura galega, presidiu a **editorial SEPT** dende a que impulsou a tradución da **Biblia** ao galego. Accionista e conselleiro de **Editorial Galaxia**, foi presidente da **Fundación Penzol** (2010-2021) e **padroeiro da Fundación Isla Couto**.

No eido político, incorporárase ao galeguismo na mocidade, con 21 anos, da man de Xaime Isla Couto. Dirixente de Partido Galego Social Demócrata, foi fundador e secretario de organización do **Partido Galeguista** (1978-1982).

Era obrigado este recordo para un home que nos poucos anos que lle cadrou de estar connosco neste Centro tanto axudou a dar a coñecer a nosa cultura naqueles tempos nada doados, por certo. Agradecidos sempre, Quico.

Terra de **monxas**, **monxas** sen terra

Dicir que Galiza ten unha longa historia non é cousa nova para ninguén. Dicir que boa parte desa historia nos foi ocultada tampouco é unha novidade.

Os motivos espúreos polos que ese ocultamento se levou a cabo sábenos ben os que foron asentando nos libros medias verdades que, quérerase ou non, se converten en mentiras.

Tal é o caso da historia das monxas bieitas galegas que nos finais do século XIV e comezos do XV foron desposuídas dos seus mosteiros, das súas propiedades e pasaron a seren fechadas contra a súa vontade nun mosteiro de Compostela e a estar sometidas ao mosteiro de san Bieito de Valladolid.

Moitos dos nomes deses mosteiros seguro que nas vosas visitas a Galiza se vos fixeron familiares ou ben porque as vosas familias procedan das inmediacións deles ou ben porque facendo turismo fostes bater nelas. As súas igrexas son edificios magníficos que se constitúen nun ramallo das roseiras máis principais que deu o xardín do románico galego.

A finais da Idade Media había na Galiza catorce mosteiros femininos da orde beneditina: san Miguel das Negradas no Vicedo, santa María de Pesqueiras en Chantada, santo Estevo de Chouzán e san Xoán da Cova no Carballido, san Miguel de Eiré e san Fiz de Cangas en Pantón, san Xillao de Lobios en Sober, san Salvador de Sobrado en Trives, san Pedro do Mosteiro de Ramirás, san Pedro de Lobás no Carballiño, san Pedro de Vilanova en Dozón, san Pedro de Ansemil en Silleda, santo André de Órrea na Golada e san salvador de Albeos en Crecente.

Salvo nas Negradas e Albeos, cuxas igrexas orixinais se perderon, nos restantes casos

Mosteiro de San Miguel de Eiré, Pantón.
Fotografía: Soledad Felloza.

cando contemplamos os seus edificios xa constatamos que aquel non é un lugar calquera e que quen erguiu aquelas edificacións tiña que ter moito poder. E acertamos porque as monxas que os mandaron construír tiñan verdadeiramente o control dunha parte importante do territorio do reino, pertencían ás principais familias nobres do país e recibían constantes doazóns que lles permitían unha vida folgada grazas a que se beneficiaban dos froitos das moitas terras que posuían.

Cada un destes mosteiros era completamente independente dos outros e as súas abadesas facían e desfacían nas súas posesións sen ter que renderlle conta a ninguén. Os séculos ían pasando de vagar entre rezos e misas e o seu patrimonio incrementábase pouco a pouco.

Mais a chegada ao poder de Isabel de Castela, coñecida como A Católica, veu resultar nun proceso que rematou con esta vida de regalía que as nosas monxas levaban ata o momento. De sobra é coñecido que trala morte de Henrique IV de Trastámara os nobres galegos participaron na Guerra de sucesión que levou ao trono á súa irmá Isabel. Mais non o fixeron no seu bando, senón apoiando á súa sobriña Xoana,

filla de Enrique IV. Para poder xustificar as súas aspiracións ao trono Isabel sementou dúbidas sobre a paternidade de Enrique e atribuíuselle esta ao nobre Beltrán de la Cueva.

Ao posicionarse a nobreza galega de parte do bando perdedor pronto tiveron que pagar a súa decisión. Comezou daquela o que se deu en chamar a “Doma e castración do Reino da Galiza”. Nos primeiros anos do seu reinado Isabel puxo en marcha unha Reforma dos mosteiros galegos. Mandaron a Roma embaixadores cunha orde clara: “Procurareis la reformación de los monasterios del Reino de Galicia y facultad para remover sus personas y poner otras en su lugar”. En 1487 esa bula requerida foi asinada e a raíña Isabel pensou que someter ás monxas galegas ía ser cousa doada. Mais 10 anos despois as monxas seguían señoreando nos seus mosteiros e nada do que a raíña quería se tiña feito. Durante todo ese tempo as ordes de Castela chegaban ata as portas dos mosteiros galegos pero ninguén facía caso delas. En 1498 a raíña de Castela nomea Reformador Xeral a Rodrigo de Valencia e mándao a Galiza “de mucha priesa”. Percorreu os mosteiros e non foi ben recibido. Nalgúns recibírono “encastelados” e non puido nin entrar dentro deles e noutros, como foi o caso de san Salvador de Sobrado de Trives, houbo unha resposta violenta que provocou a retirada momentánea do Reformador Xeral. Conseguiu a coroa de Castela que Roma lles concedese o uso do “brazo secular” que non era outra cousa que poder entrar con homes armados e desposuílas dos seus mosteiros. Reuniron a todas as que deron xuntado no mosteiro de san Paio de Antealtares en Santiago, acusáronas unha tras outra de similares faltas: non seguir a regra de san Bieito, non gardar o voto de castidade, non gardar a clausura... Non lles permitiron ás nosas monxas que fosen defendidas por avogados, non lles permitiron facer a súa declaración baixo confesión, de modo que a súa palabra

cobrase valor, e non lles permitiron presentar testemuñas de descarga contra aquelas acusacións. O resultado do xuízo foi o esperado por Castela: todas condenadas. Aos historiadores non lles pareceu rechamante que os mesmos que as acusaran de tales feitos foran os que as xulgasen, as condenasen e pasasen a ter conta dos bens que elas tiñan. Todo isto sucedeu ás portas da catedral de Santiago de Compostela, nunha sala do mosteiro de Antealtares o 24 de xullo de 1499. Aínda non pasaran dous meses e o Reformador Xeral, que aínda non se fora de Compostela, apareceu morto xunto aos outros monxes que viñeran de Valladolid canda el. Probablemente envelenado.

As nosas monxas escaparon de Antealtares e marcharon de novo aos seus mosteiros. Morta a raíña Isabel a Católica, en tempos da raíña Xoana, alcumada “La Loca”, deuse orde de volver a prender a aquelas monxas que andaban “prófugas e apóstatas” polos mosteiros do Reino. A pelexa continuou aínda durante algún tempo máis pois resistiron durante case 30 anos aos grandes poderes do momento: o Papado e a Coroa de Castela. Non foi pequena a loita que tiveron. E aínda que finalmente sucumbiron e perderon os seus mosteiros, aínda estamos a tempo de rescatar a dignidade da súa loita para as páxinas da nosa historia.

Mosteiro de San Xoán da Cova, Carballedo.
Fotografía: Soledad Felloza.

As actas daquel xuízo, escritas en galego e castelán, cargadas de argumentos interesados da coroa de Castela tomáronse ao pé da letra e empezaron a difundir a idea de que as monxas galegas eran unhas perdidas e que ese fora o motivo da inquina que recibiron de Castela. Ninguén cuestionou que había intereses creados para que o xuízo contra elas se fixese nesas condicións. A historia ao servizo do poder deu os seus froitos.

Este desexo de recuperar unha páxina perdida da historia levoume a escribir a peza teatral *As Desterradas*. O texto foi publicado pola editorial Xerais e os lectores fixérono andar de man en man ata chegar a unha novena edición. Hoxe tamén anda polos escenarios da man da compañía teatral Producións Teatrais Excéntricas baixo a dirección de Quico Cadaval.

Eu, se mo permitides, recomendaríavos que na próxima viaxe que fagades de Barakaldo ata Galiza vos acheguedes a calquera das igrexas dos mosteiros das monxas desterradas e admiredes o que ergueron para regalía dos nosos ollos. Aos meus compañeiros da asociación do Patrimonio Románico O Sorriso de Daniel halles de gustar ben a vosa visita.

Carme Varela (Duomes, A Baña, 1970) Licenciada en Filoloxía galega, completou a súa formación cun mestrado en xestión cultural na Universidade de Barcelona no ano 2000. A súa conexión co teatro comezou na época de estudante, no grupo universitario EIS e na compañía Os Quinquilláns. Rematada a carreira, compaxinou traballos na Fundación Castelao como secretaria técnica con outros no campo da produción e distribución teatral coas compañías Ollomoltranvía e Mofa e Befá. Tamén traballou na empresa de servizos teatrais RTA. Foi directora de produción no Centro Dramático Galego e, dende o ano 2007, a súa vida laboral está ligada á empresa de comunicación Atlantis Multimedia, onde participou en proxectos de publicidade ou na produción de películas documentais como *A Palabra Xusta*, dirixida por Miguel Piñeiro. "*As desterradas*" é o seu primeiro texto teatral e foi creado como unha actividade para desenvolver no seo da asociación de patrimonio medieval O Sorriso de Daniel, da que é secretaria, e que axudou a fundar en 2010. (Fonte: Edicións Xerais)

Mosteiro de Santo Estevo
de Chouzán, Carballo.
Fotografía: Soledad Felloza.

Lembrando ao *Ghaiteiriño do Piñeiro*

O pasado mes de marzo, a música tradicional galega perdeu unha das súas figuras máis senlleiras e queridas: Xosé Fernández Canosa, máis coñecido como "O Ghaiteiriño do Piñeiro".

Veciño do Lugar de Piñeiro, en Aldán, Cangas do Morrazo, adicou a súa vida á gaita e á preservación da cultura galega, converténdose nun referente imprescindible para músicos e amantes da tradición.

Dende moi novo, Xosé amosou unha paixón desbordante pola música. Autodidacta e perseverante, rescatou numerosas pezas tradicionais e formou parte de grupos emblemáticos, levando a súa gaita a infinidad de foliadas, festas e romarías, e ficando a súa música inmortalizada nun CD promovido pola AGG, e nalgúns programas de TV, como "Alalá", da TVG.

O seu compromiso coa transmisión do legado cultural levouno a ensinar de xeito altruísta a novas xeracións, asegurando que a tradición non se perdesa, e colaborou compartillando as súas pezas con músicos tan relevantes como Carlos Núñez, Xosé Manuel Budiño, etc.,...

O recoñecemento á súa traxectoria non tardou en chegar. O Concello de Cangas quixo honrar a súa figura dando o seu nome a unha rúa na súa propia parroquia, un xesto que simboliza o respecto e o cariño que a comunidade lle profesaba.

Os nosos compañeiros de "Ceo do Sil", foron testemuña dese aprecio e tiveron o pracer de coñecer ao grande gaiteiro en persoa. No ano 2015, tras un concerto organizado

Xosé Fernández e Alberte Sanmartín nun descanso da Foliada. Aldán 2015.

polo músico, bailador e investigador Luis Prego na sala "Salasón" de Cangas, os músicos foron recibidos con agarimo polos veciños de Aldán, que lles organizaron unha foliada na Taberna "A Eira". Xosé, sempre disposto a compartir e celebrar, fixo gala do seu talento e da súa hospitalidade, deixando unha pegada inesquecible nos convidados.

A súa marcha deixa un baleiro difícil de encher, pero a súa música e o seu espírito seguirán vivos en cada nota que soe polas festas do noso País.

Xosé Fernández Canosa, "O Ghaiteiriño do Piñeiro", permanecerá para sempre na memoria colectiva como un símbolo de paixón, entrega e amor pola nosa cultura.

Que a terra che sexa leve, Mestre!.

Xosé Fernández no intre en que lle adican unha rúa na súa honra en Aldán, 2016.

Pandeireiteiras de Méns canda Manuel Cajaraville.

A poesía popular oral e As cantareiras

A Real Academia Galega acordou que o Día das Letras Galegas do ano 2025 fora dedicado á poesía popular oral e ás cantareiras, personificadas nas figuras de Adolfina e Rosa Casás Rama (Cerceda), Eva Castiñeira (Muxía) e Manuela Lema, Teresa García Prieto e Prudencia e Asunción Garrido Ameixenda (das Pandeireiteiras de Mens, Malpica de Bergantiños).

Na proposta da RAG recóllese: “A lingua galega continuou viva e vizosa durante séculos, malia as prohibicións e a súa desaparición do espazo oficial, porque o pobo galego a custodiou. En particular as mulleres preservaron a lingua e crearon anonimamente unha poesía popular transmitida nas cantigas das avoas ás netas, das nais ás fillas, dunhas veciñas a outras”.

Esta poesía popular oral das cantigas, estas cantareiras e pandeireiteiras xorden na sociedade labrega, no contexto de traballos comunais, de axuda mutua entre veciños, cando ao rematar as tarefas dábase paso ao lecer, á celebración con música e con baile. Estas mulleres labregas, que viviron duras condicións de vida traballando dentro e fora do fogar, coidando de vellos e nenos, cun alto porcentaxe de analfabetismo, foron fundamentais no mantemento, creación e transmisión deste patrimonio cultural inmaterial que é unha parte moi importante da nosa identidade de hoxe. Dende finais do século XIX e ata os anos 70-80 do século XX, as cantareiras mantivéronse bastante agochadas, con moi pouco espazo en actuacións públicas nas que a figura do gaiteiro era a protagonista. Ademais neses anos 70-80 a

sociedade empeza unha transformación do rural ao urbano que poñía en risco a cadea de transmisión oral.

Tanto para dar a coñecer o valor destas mulleres cantareiras e pandeireteiras como para fixar o seu legado oral nun soporte escrito e gravado é fundamental a figura da musicóloga suíza Dorothé Schubarth. Esta investigadora dedicouse a percorrer pobos e aldeas por toda Galicia para recoller as coplas e as cantigas durante varios anos entre finais dos 70 e principios dos 80. Froito do traballo de recollida de Dorothé e máis o labor do filólogo Antón Santamarina na transcripción escrita, édítase o Cancioneiro Popular Galego. A partir deste traballo moita xente vencellada a asociacións culturais e a grupos de música e baile fixeron tamén traballos de recollida por toda Galicia.

As pandeireteiras de Mens

As homenaxeadas son Manuela Lema, Teresa García Prieto e Prudencia e Asunción Garrido Ameixenda, pero tamén foron parte deste grupo Adela Rey Torrado e Teresa Lema Varela.

Mulleres labregas todas, nadas entre 1905 e 1925, deben o seu nome á parroquia de procedencia de parte delas, a de Mens no concello de Malpica de Bergantiños.

Antes da chegada a Galicia de Dorothé Schubarth, a principios dos anos 70, una gravación destas mulleres foi escoitada por Manuel Cajaraville que era o director artístico da agrupación Aturuxo de A Coruña. Contactou con elas e convidounas ao escenario do Teatro Colón de A Coruña nunha actuación de Aturuxo.

Era a primeira vez para unas cantareiras e pandeireteiras nun escenario e resultou moi impactante. Mulleres vellas, de pel curtida, vestidas de negro, con panos na cabeza pero cunhas voces ancestrais, cun xeito enérxico de tocar a pandeireta coa man pechada deixaron unha fonda impresión.

Trouxeron as de Mens un cambio de paradigma, mulleres pandeireteiras

Dorothé Schubarth nunha recollida

subindo ao escenario que era o espazo dos homes gaiteiros. Foron unha chamada de atención para que o mundo do folclore se dera conta da riqueza desta lírica popular transmitida por xeracións oralmente.

Tras esa primeira vez, Cajaraville contou con elas nos seguintes anos para as actuacións de Aturuxo, o que permitiu que foran vistas en TVE e que viaxaran a Portugal, a Francia e a América naqueles anos 70.

Adolfina e Rosa Casás Rama

Nacidas en 1912 y 1914, tía e sobriña, da parroquia de Vila da Igrexa do concello de Cerceda, cantareiras e pandeireteiras cuxa traxectoria de vida esta recollida no libro “Fuliada na vila” escrito por Richi Casás, neto de Rosa.

Dorothé Schubarth coñeceunas e gravounas e quedou abraidada pola súa orixinalidade e tamén capacidade de improvisación.

Adolfina e Rosa Casás

Criáronse xuntas e pola súa condición de ser fillas de nai solteira, tiveron duras condicións de vida o que non foi problema para que acadaran sona de moi boas cantareiras e tocadoras polo que na contorna eran moi solicitadas nas foliadas. Rosa emigrou a Europa nos 60 pero nos anos 80 regresou e volveron a xuntarse para cantar e tocar pero nun ámbito máis familiar.

Eva Castiñeira

Nacida en 1925 en Muxía, con 8 anos xa cantaba en bailes e romarías coa súa irmá Engracia e outras dúas pandeireteiras da contorna.

Co tempo marchou á Coruña para traballar como empregada de fogar. No 1980 traballando na casa dun socio da discográfica Ruada, foi coñecida por Rodrigo Romaní de Milladoiro. Así foi que no ano 1981 foi convidada por este grupo a unha actuación no pavillón de deportes de A Coruña sendo a primeira cantareira e pandeireteira que subiu a un escenario xunto a un grupo folk.

Nos seguintes anos fai gravacións canda Florencio López, o cego dos Vilares, como por exemplo no álbum *Recolleita*.

Hai distintas cantigas desta muller que veñen sendo intepretadas por distintos grupos e músicos galegos:

Eva Castiñeira.

- *Valse de Arganzón*, por Xabier Díaz
- *Ao pasar pola Coruña*, por Luar na Lubre
- *Jota de Eva*, por Leilía
- O grupo Leilía fíxolle un disco de homenaxe, "Consentimento"

Estas mulleres homenaxeadas son un exemplo e unha mostra de todas as cantareiras e pandeireteiras que houbo por toda Galicia.

Do legado desas mulleres e da evolución dos tempos e dos cambios e mesturas no mundo musical galego, temos hoxe unha grande riqueza de artistas e grupos que están a manter e crear a música de tradición oral: Mercedes Peón, Xabier Díaz e as Adufeiras, Aliboria, Tanxugueiras, Caamaño e Ameixeiras, Filhas de Cassandra, PanSenFron e aínda máis.

Pandeireteiras de Mens.

Murcia, 1 (esq. Avd Euskadi, 40)

946 525 846

Calle Aragón, 5
618 984 859

BAR MIÑO BERRIA
Tel: 654 73 61 81

Santiago Apostol, 1
Facebook: barmino.berria

- AMPLIA TERRAZA
- RABAS Y TXOPITOS
- BOCADILLOS
- PINTXOS VARIADOS
- COMIDA PARA LLEVAR
- CAMBIADOR PARA BEBÉS
- BAÑO MINUSVÁLIDOS

Coroación da **Virxe dos Remedios de Castro Caldelas**

Primeira Coroación Canónica feita íntegramente en galego

O día **12 de maio de 2024** o Santuario da Nosa Señora dos Remedios de Castro Caldelas viviu un acontecemento histórico, a Virxe dos Remedios foi coroada, no que xa é a primeira Coroación Canónica feita íntegramente en galego na historia da nosa terra.

Debemos subliñar o feito de que dous Santuarios irmáns como son o de Castro Caldelas e o de A Ermida (Quiroga), iniciaron da mán os trámites preceptivos para coroar canónicamente as súas respectivas imaxes da Virxe María na advocación da Nosa Señora dos Remedios. A primeira tivo lugar en Castro Caldelas o día 12 de maio de 2024 e a segunda o día 9 de setembro do mesmo ano na Ermida, ámbalas dúas en lingua galega. Así o recolle no seu libro “Coroas de Santidade”, un dos impulsores das coroacións Manuel Carrete Rivera.

O Centro Galego de Bizkaia en Barakaldo, tivo a ledicia de amosar o seu apoio e adhesión formal á primeira coroación canónica feita en galego, mediante unha declaración escrita, remitida ao párroco-administrador do Santuario da Nosa Señora dos Remedios de Castro Caldelas, D. José Manuel Armesto Santiso.

As Terras de Caldelas teñen outra singularidade vinculada coa lingua galega, “O Foro do bo Burgo”, dado en Allariz por Afonso IX no ano 1228, que se trata do documento máis antigo escrito en galego entre os producidos en Galicia, e que constitúe o único exemplo de privilexio real en galego en toda a nosa historia. Afondaremos noutra edición de “O Xistral”

Cartel conmemorativo da Coroación.

na pegada e significado histórico deste Foro do Bo Burgo.

A redacción desta Revista estivo no concello ourensán de Castro Caldelas co escritor e historiador Manuel Carrete Rivera, nunha conversa na que afondamos na singularidade da Coroación obxecto deste artigo.

Manoel Carrete tivo a xentileza, que agradecemos, de enviarnos unhas liñas que preparou tralo acontecemento a xeito de artigo, para a súa publicación neste voceiro, e que a continuación reproducimos:

Coroación canónica da Virxe dos Remedios de Castro Caldelas

Por Manoel Carrete Rivera

Unha coroación canónica ten un significado moi importante para os católicos xa que é un rito litúrxico onde se resalta a devoción por unha advocación mariana, no noso caso na Virxe dos Remedios, e consiste na imposición de coroas a nai e a Xesús.

Dende 1981 no “Ritual da Coroación dunha imaxe de Santa María” establécese que “correspóndelle ao Bispo Diocesano a conveniencia de coroar aquelas imaxes de Nosa Señora cuxos templos onde se veneran sexan lugar de culto e dunha vivencia litúrxica por parte dos fieis”; este rito ten un carácter rexio onde a virxe e nai do rei de reis, como ben se pode observar no relevo de San Xoán de Camba na epifanía do señor onde os reis xenuflexionan ante Xesús. O rito rexio da coroación ten un fundamento teolóxico desde o Concilio de Éfeso, que queda instituído dende o século XVII e incorporado dende o século XIX a liturxia romana.

Os requisitos que se piden por parte da diocese son basicamente tres:

- Antigüidade de máis de 50 anos, cousa que a virxe dos Remedios supera amplamente nos rexistros dos séculos XVI e XVII con moita peregrinación xa sexa indistintamente baixo o nome de virxe do Prado (por estar na capela do Prado) ou da virxe dos Remedios.
- Ten que gozar de probada devoción, cousa que se pode ver no novenario adicado a ela, ou na multitude de actos que fan os devotos da mesma. Neste ano fixemos un Irmanamento có Santuario dos Remedios de A Ermida, pero podíamos falar da romería dos Remedios nos anos cincuenta en Bos Aires ou Barcelona, neste último caso baixo o patrocinio de Casado Nieto.

A Virxe dos Remedios en procesión, trala Coroación Canónica.

- Ten que comprobarse os favores concedidos, na sacristía do santuario hai exvotos ofrecidos polo curamento de enfermidades, pola aprobación dos estudos (no caso do exvoto de Vicente Risco) ou cartuchos pola salvación da vida na guerra.

A virxe dos Remedios cumpre amplamente todos os requisitos e hai que dar grazas ao señor bispo pola súa concesión desta coroación máis que merecida da patroa de Caldelas.

Para poder coroala fai falta unhas coroas, para a nai e Xesús, por subscrición popular. Primeiramente encargóuselle ao artista malagueño, Francisco Naranjo Beltrán, o debuxo dunhas coroas únicas para a nosa imaxe, que foi costeada por un benfeitor privado.

Coa venta de lotaría obtívose o diñeiro para facer o encargo ao artista Miguel Ángel Martín Cuevas do obradoiro de orfebrería Montenegro.

Hai persoas que doaron cousas para a Nosa Nai Santísima como exemplo uns botóns de prata do traxe dun galego que foi Alabardeiro do último rei de Portugal, e que a súa neta agasallounos para fundir para as coroas pero se incorporarán a coroa sen fundir.

Foi en 1964 sendo bispo de Ourense Mns. Temiño Sáenz e arcebispo de Santiago, o

O Bispo de Ourense, Mons. Leonardo Lemos Montanet, no acto da Coroación. Foto La Región

cardeal Quiroga Palacios cando se coroou a Virxe dos Milagres de Baños de Molgas; non sería ata este 2024, sesenta anos despois cando en Ourense tivo lugar outra coroación canónica como foi a da Nosa Señora dos Remedios de Caldelas.

O domingo 12 de maio de 2024 tivo lugar no Santuario a Coroación Canónica de Nosa Señora dos Remedios baixo o episcopado de Monseñor Lemos Montanet, que concedeu e presidiu dita celebración. Este acto contou con dous padriños sendo o arcebispo de Santiago, Monseñor Francisco Prieto e o Excelentísimo Concello de Castro Caldelas; representado pola súa alcaldesa, Sara Inés Vega.

Como fai sesenta anos, dous bispos de Ourense e dous arcebispos de Santiago, naturais de Ourense, coroan a nai do Señor; sendo a primeira coroación canónica íntegramente en lingua galega como nos lembraría o expresidente do Centro Galego de Barcelona e veciño de Caldelas, D. Manuel Casado Nieto.

Manoel Carrete Rivera é Licenciado en Dereito e en Historia, pola Universitat de Barcelona, e Diplomado, pola mesma, en Estudos Avanzados sobre emigración galega en Cataluña. Adicou a súa tese de doutoramento ao asociacionismo galego en Cataluña no século XX.

Foi Presidente do Centro Galego de Barcelona dende 2012 ao 2017, do que recibiu a Medalla de Ouro. Ademais desta distinción, recibiu o Alecrín Dourado da Federación de Entidades Galegas en Cataluña, a Medalla de Ouro de Quiroga, e foi nomeado Berciano Ilustre pola Asociación de Bercianos en Cataluña.

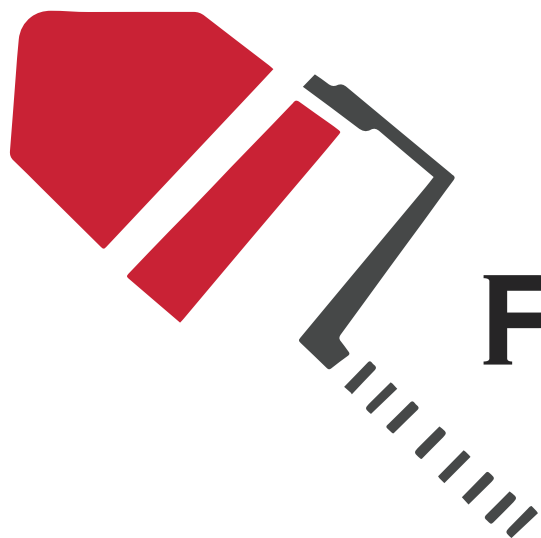
Confereciante, e colaborador habitual de numerosas revistas e radios do eido da colectividade galega. Participou en numerosos Plenos do Consello das Comunidades Galegas no Exterior, presentando varios dos seus relatorios.

Ten publicado unha morea de libros, dos que resaltamos de entre moitos: “Os Nossos devanceiros. Quiroga, Ribas do Sil e o Courel”, “Centro Galego de Barcelona. Conciencia de Galicia”, e “Portela Valladares. Ante el Estatuto”.

Por mor do espazo non podemos aquí reseñar a amplísima biografía de Manoel, anque sí estes pequenos retazos do moito que traballou pola cultura galega.

Manoel Carrete Rivera.

PINTURAS

B. Valiño Unzueta

PISOS
COMUNIDADES
E INDUSTRIALES

677 23 23 10

LEZAMA
BIZKAIA

TXALAPARTA

A txalaparta é un instrumento de percusión que consta de unha ou varias táboas colocadas de xeito horizontal que son golpeadas por dous txalapartari, cada un con dúas makila agarradas verticalmente.

Antano, as táboas pousaban en goxos, cestos ou tallos sobre os que, como base, colocábanse follas de millo, sacos vellos enrolados, herba... Hoxe en día, as táboas póñense sobre cabaletes de madeira e úsase principalmente goma espuma como apoio e illante.

Se hai un referente dentro do mundo deste instrumento ese é Juan Mari Beltrán, músico, musicólogo, profesor e investigador, autor do libro *Txalaparta*, no que recolle as súas investigacións acerca da historia e técnica do instrumento.

Ate ben entrado o século XX, a txalaparta estivo un tanto marxinada xa que, de feito, non era considerada sequera instrumento musical e as referencia sobre ela reducíanse á contorna rural, no contexto da elaboración da sidra e o cal ou celebracións nupciais.

Con todo, a principios da década dos sesenta comezou a ser considerada doutra maneira e pasou a se converter nun importante referente de identidade da cultura vasca.

Daquela non quedaban moitos txalapartari, entre eles compre salientar as familias Goikoetxea, Zabalegi e Zuaznabar. Estiveron a piques de seren eles os derradeiros, mais grazas ao seu labor, a txalaparta conservouse e puido ser estudada, espallada e desenvolvida por xeracións posteriores, incluso de ámbito máis urbano. É de todo imprescindible mencionar os irmáns Joxan e Jesus Artze, de Usurbil, membros do

Txindu, cunha txalaparta de metais.

movemento Ez Dok Amairu, un dos xermolos da nova canción vasca; pois ao incorporaren o instrumento nas súas actuacións contribuíron a difundir e dar valor á txalaparta.

Acerca da súa orixe nada se sabe e, tal e como se dixo, estivo unida a labores de traballo, de xogo, para facer máis levadeiras algunhas tarefas, coma no caso do ferreiro na forxa creando ritmos ao marcar o compás do martelo contra a engra. Da mesma maneira obraba quen facía a sidra, esmagando con bastóns as mazás no lagar,

alternando os golpes e creando frases rítmicas, convertendo así o traballo en algo tamén lúdico.

As dúas persoas que tocan a txalaparta denomínanse de modo diferente segundo a súa función: unha é *txakuna* ou *tukutuna*, que marca un ritmo básico regular do mesmo nome, pero deixando un espazo igual ao outro txalapartari, chamado *herrena* ou *urguna*, que completa un acompañamento xogando con distinto número ou tipos de golpe e incluso con silencios.

As madeiras das táboas máis utilizadas teñen sido a da acacia, ameneiro, castaño, freixo, carballo... árbores da contorna dos caseríos; normalmente escollidas segundo a

Ainara e Paus, de Lutxanako txalapartariak, en San Mamés

Irmãos Zuaznabar, de Lasarte (1955)

Aitor Gorostiza e José Alberto Laso, txalapartaris do grupo Ibarra-kaldu (1986)

Jabitxu e Miguel, de Lutxanako txalapartariak, nas festas de Zuazo-Arteagabeitia

súa sonoridade ao machucar a mazá no lagar. Actualmente, con todo, os txalapartari buscan tamén outras sonoridades, e para iso outras madeiras de fóra e incluso barras de metal e pedra.

Aínda con teren tradicionalmente unha soa táboa, hoxe en día o habitual son as txalaparta feitas con varias, tantas que chegan a completaren toda a escala musical para poderen ser tocadas con outros músicos; resulta así ser un instrumento melódico ademais de rítmico.

Convén destacar varias parellas de txalapartari por teren levado o instrumento por todo o mundo, é o caso de Oreka TX cos seus disco en solitario e coas colaboracións con Kepa Junkera; tamén o grupo Kalakan, coa súa xira mundial con Madonna.

A txalaparta en Barakaldo

En Barakaldo a txalaparta introdúcese arredor do ano 1985. José Alberto Laso "Marakas" foi o primeiro que, levado polo engado dese son tan antigo, aprendeu a tocala e deseguida o compartiu co seu compañeiro Aitor Gorostiza no grupo de danzas vascas Ibarra-Kaldu; os dous formaron parella durante varios anos e impartiron varios talleres tanto no devandito grupo coma no antigo matadoiro de Barakaldo por medio de AEK (organización para o ensino e promoción do éuscaro).

A eses talleres foron, entre outras persoas, Iñaki Martín de la Era "Navarro" tamén Lorenzo Valderrama "Lontxo" e Koldo Basabe, ambos os dous realizaron en 1993 na

localidade de Eibar o curso de habilitación para impartiren clases nas escolas de instrumentos autóctonos que fixo posible Juan Mari Beltrán. Hoxe, Lontxo e Koldo son profesores deste instrumento, un en Lutxanako txalapartariak e o outro en Hala Dzipo, dúas escolas cun volume de alumnado que vén a demostrar a boa saúde que amosa a txalaparta en Barakaldo.

Hala Dzipo xurdiu a comezos da década dos 90 e Lutxanako Txalapartariak en 2013 da man de "Jabitxu", profesor do instrumento na Escola Taller da Dulzaina de Lutxana. Mais é obrigado antes de rematarmos estas liñas destacar o gran labor e calidade do grupo baracaldés Hiru Taula; os seus compoñentes "Katxo" e "Maki" son unha das parellas máis consolidadas no concello, con grandes traballos na súa traxectoria.

Quero, finalmente, agradecer a Aitor Gorostiza e Mario, de Hiru Taula, a súa colaboración e correccións.

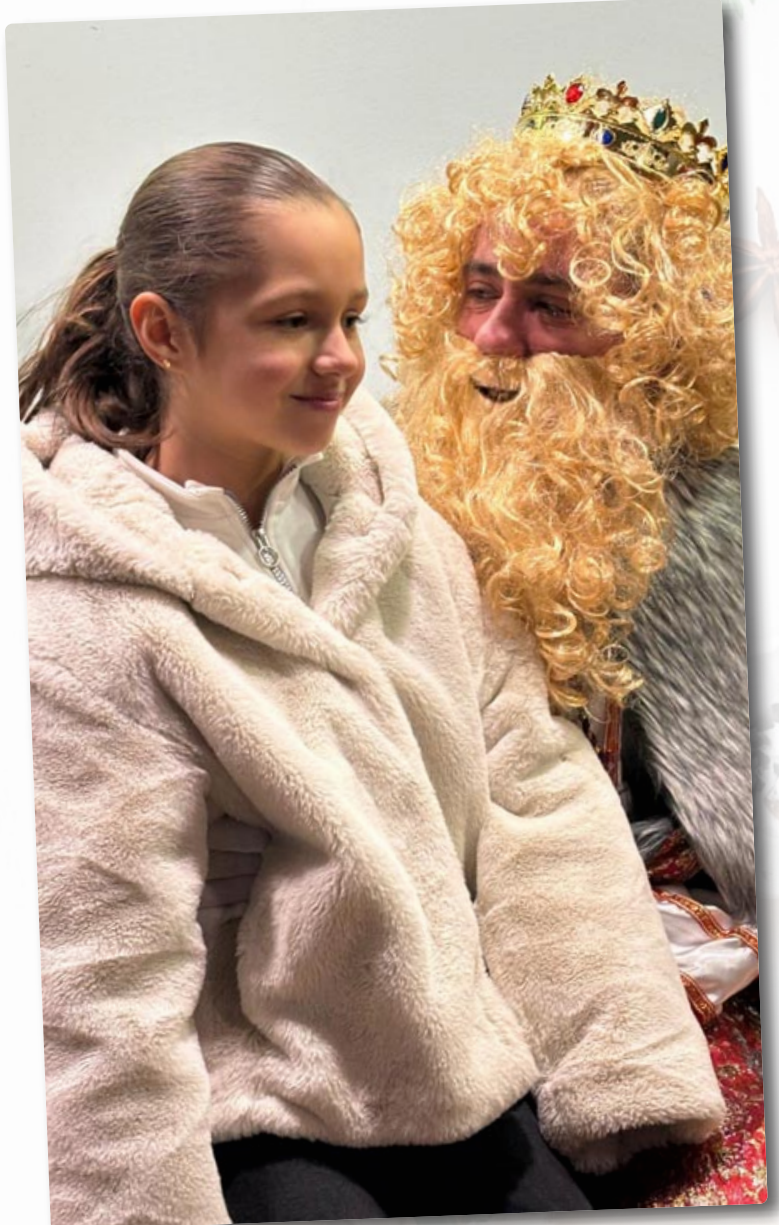
Miguel Curros Rey "Gallego"

(Lutxanako Txalapartariak)

Reis Magos 2024

É difícil describir a felicidade que irradian os nenos a tarde do 5 xaneiro cando agardan impacientes a chegada das súas Maxestades, os Reis Magos de Oriente nas inmediacións da asociación, para poder velos de preto e entregarlles a súa carta onde depositan os seus desexos. Por iso, ano tras ano, organízase este acto con moito agarimo para que todos os nenos e nenas do concello poidan gozar desta tarde tan especial.

Viajes semanales a Galicia

TABOADA

Productos Gallegos

Especialidades en:

EMPANADAS, PAN GALLEGO (martes y jueves tarde) y LARPEIRAS

CHORIZOS, QUESOS, LACONES, JAMONES

PIMIENTO DE PADRON, GRELOS

ORUJOS, VINOS RIBEIROS,

TODO GALICIA

Economía, 6 · BARAKALDO · Tfno. 94 490 22 17

Landaburu, 13 · BARAKALDO · Tfno. 94 437 12 33

C/ Landabbarri, s/n - 618 98 48 53

Foliada de Melide

O 27 e 28 de abril foi a data na que se celebrou a edición número XVII da Foliada de Melide, unhas xornadas que reúnen os requisitos idóneos para que multitude de foliadeir@s participen activamente dos actos, como o grupo de Cantos de Taberna “Rebuldaina” desta asociación, que viaxou ata A Coruña para este encontro cheo de cultura, música e tradición.

**COCINAS
COTA**

Fábrica de muebles de cocina

MOBILIARIO DE COCINA | ELECTRODOMÉSTICOS
MOBILIARIO DE BAÑO | MESAS Y SILLAS
REALIZACIÓN DE OBRA COMPLETA

FÁBRICA:

Av. Bilbao, s/n - Polígono Granada • 48530 Ortuella (Bizkaia)
Tel: 946 641 903 | Fax: 946 641 702

EXPOSICIÓN

Av. Euskadi, 36 • 48901 Barakaldo (Bizkaia)
Tel: 944 90 35 58 | tienda@cocinascota.com

www.cocinascota.com

**Productos
Gallegos
FERNÁNDEZ**

**Avenida Euskadi, 5
48902 Barakaldo
94 499 87 67**

LETRAS GALEGAS 2024

As Letras Galegas o ano 2024 dedicáronse á escritora, filóloga e música galega Luisa Villalta.

A Área de Cultura da sociedade, organiza unha semana cultural dedicada á lingua e cultura galega e por iso os seus

participantes foron persoas e grupos relacionados cos diferentes aspectos da cultura vasca e galega.

A continuación, pódense ver fotos das diferentes actividades que tiveron lugar do 10 ao 19 de maio na asociación.

Actuación Ceo do Sil.

«A Desolación queima» - Antonio Vázquez.

Actuación Os Recunchos das Pontes.

Actividades Infantís.

Alarde de danzas - Erreka Ortu.

Recital coral - Coro Aturuxo.

Alarde de danzas - Ibarrakaldu.

Recital coral - Coro San Gabriel.

Alarde de danzas - Doces Lembranzas.

Recital coral - O Noso lar.

Foto de familia dos grupos participantes no alarde de danzas tradicionais.

Gañadores Campionato de Chave.

Poesía e parrafeos.

Conferencia Manu de Orbe.

Conferencia Mireia Saiz e José Manuel Castaños.

Rebuldaina e Airiños Galegos Doce Albor.

Conferencia Rosalía Sambade.

Círculo de Vidas - Fina Tizón.

Actuacións de “Doces Lembranzas” durante o ano 2024

- **27 de abril** en Retuerto convidados por Erreka Ortu co gallo de “Munduan Bat Dantzan”
- **12 de maio**, actuación no colexio Arteagabeitia pola semana cultural das Letras Galegas da Asociación.
- **26 de maio**, en Santurtzi con motivo, da Semana Cultural das Letras Galegas da Casa Galicia de Santurce.
- **2 de xuño** en Trintxerpe polo Día de Galicia en Euskadi.
- **8 de xuño**, en Retuerto co gallo da festa “Retuerto en danza”.
- **22 de xuño**, actuación en Arteagabeitia/Zuazo con ocasión das festas do barrio.
- **17 de xuño**, na praza de San Vicente polas Festas do Carme.
- **20 de xullo**, actuación dos gaiteros na Pulpería Lubarrieta de Zamudio.
- **25 de xullo**, Día da Patria Galega, nas inmediacións do Centro Galego de Bizkaia en Barakaldo
- **27 de xullo**, I ´Romería de antes, celebrando o Día da Patria Galega.
- **19 de outubro**, actuación polo aniversario do Bar Miño Berria.
- **26 de outubro**, no Frontón Barakaldés, pola Semana Cultural da Federación de Centros Rexionais de Barakaldo.

A continuación, tedes unha mostra dalgunhas das actuacións.

Actuación- Munduan bat dantzan.

Actuación- Retuerto en Danza.

Letras Galegas da Casa de Galicia de Santurtzi.

Festas do Carme.

Festas de Arteagabeitia-Zuazo.

Av. Euskadi, 24 • 48902 Barakaldo • 665 713 352

Actuación convidados pola Casa Palentina.

Actuacións do **Coro "O Noso Lar"** durante o ano 2024

- **23 de marzo**, actuación na Casa de Cultura Clara Campoamor de Barakaldo, convidados polo Centro Cántabro.
- **18 de Maio**, Recital Coral na asociación, co gallo da Semana Cultural das Letras Galegas.
- **18 de xuño**, invitación da Casa Palentina no Centro Cívico.
- **21 de xuño**, actuación no Centro de Xubilados de Etxatxu, na celebración de San Xoán.
- **18 de xullo**, participación nas Festas do Carme, na Casa de Cultura Clara Campoamor.
- **25 de xullo**, o coro cantou as cancións da misa na honra do Apóstolo Santiago.
- **30 de novembro**, celebración do Recital Coral de Outono, no salón de actos do Centro Galego de Bizkaia en Barakaldo.
- **4 de decembro**, actuación nas instalacións da asociación coa "Coral Polifónica da Estrada".
- **14 de decembro**, o coro cantou as cancións da misa, no Día dos nosos maiores que celebrouse na sociedade.

Festas do Carme.

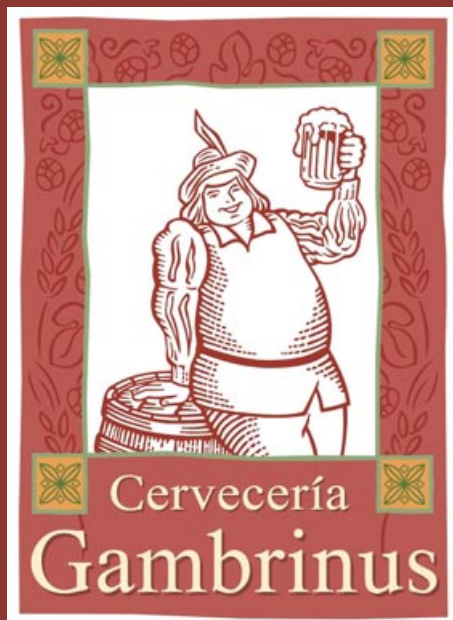
Festas do Santiago.

Letras Galegas 2024.

Centro de Xubilados de Etxatxu.

Cervecería Gambrinus Restaurante

C/ Bondad, 9 • 48901 Barakaldo (Bizkaia)
Tel. Reservas: 94 652 53 37

Festas do Carme 2024

Do 13 ao 21 de xullo tocou gozar dos Carmes 2024 en Barakaldo, cunha programación divertida e variada na que non faltaron as actividades culturais.

"Doces Lembranzas" actuou no Parque de San Bizente; "O Noso Lar" ofreceu un recital coral en Clara Campoamor e o grupo de Cantos de Taberna "Rebuldaina" realizou un pasarrúas polo barrio de Arteagabeitia-Zuazo.

elías
VISIÓN - AUDICIÓN

Avenida de la libertad, 5 BARAKALDO
94 418 80 20
www.opticaelias.com

REVESTIMIENTOS BIZKAIA 2011 S.L

- **APLICACIÓN YESOS Y MORTEROS**
- **REHABILITACIÓN DE FACHADAS**
- **REHABILITACIÓN DE CUBIERTAS**
- **REFORMAS INTEGRALES**

☎ 609.150.932 – 681.024.595

✉ rvbizkaia1@gmail.com

Txupinazo das festas

Festas do Santiago Día da Patria Galega

As celebracións polo apóstolo e o Día da Patria Galega deron comezo co Txupinazo “Romaría con Laguntasuna” o 24 de xullo, e púidose gozar dunha infinidade de actividades ata o 28 de xullo; por nomear algunha delas, houberon distintos campionatos, Djs, actividades infantís, orquestras, actividades musicais, etc.

A novidade deste ano foi un acto que organizaron os grupos culturais deste centro “I Romaría Enxebre”, na que se simulou as festas de antes, o decorado foi espectacular onde tampouco faltaron as vestimentas típicas da época. Como se pode observar nas fotos, pasárono de marabilla.

Campionato de tute.

Campionato de Chave.

Concurso de ra.

Xantar de irmandade.

Banda Municipal de música de Barakaldo.

I Romaría Enxebre.

DJ Bene & DJ Txipi.

Lunch para socios e socias máis autoridades.

Grupo - Solo Saxo.

Procesión.

Misa.

Orquestra - La Jungla.

Entrega da Insignia de Ouro
a José Luis Estrada Feijóo.

Entrega da Insignia
de Ouro a Francisco
Simón.

La Klandestina.

Tolín el Mariachi.

Pasarrúas Doces Lembranzas.

Orquesta Versus.

Txupinazo fin de festas.

**Roberto
Becerra Varela**
01/09/1984

Insignia de Ouro 2025

Dende O Xistral sempre adicamos unhas letras aos socios que de maneira cotinuada formaron parte do Centro Galego de Bizkaia en Barakaldo durante corenta anos, por iso, conmemoramos a súa andaina nesta casa. Este ano entregarásele a Insignia de Ouro a Roberto Becerra Varela. Parabéns gaiteiro!

VIII MARCHA SOLIDARIA

E xa son oito as edicións que leva o Centro Galego de Bizkaia en Barakaldo organizando este evento solidario para poder axudar a aquelas asociacións sen ánimo de lucro que teñen como propósito principal realizar actividades que beneficien aos seus membros ou a unha colectividade con necesidades específicas.

A recadación deste ano foi destinada a Urlertuz Asociación de Familias de Xordos de Bizkaia, na organización contouse coa axuda e colaboración dos membros de Intervención Solidaria Barakaldo, con Carmelo Careaga como presidente.

O percorrido da marcha foi diferente ao destes anos atrás, decidiuse cambialo por un tramo chairro e que sería accesible para todo tipo de público, son 8 kms e é o que no municipio coloquialmente coñécese como “a volta a Barakaldo”.

Ademais da marcha, o día 13 de outubro organizouse unha paella solidaria en Hijos de Almachar de Barakaldo, que xunto cos donativos polas inscricións conseguíuse doar a Ulertuz, un total de 3.269,50€.

Por último, agradecer a todas as empresas e persoas que colaboraron con esta campaña, xa que sen a súa axuda este tipo de eventos sería imposible realizalos.

**CENTRO GALEGO
DE BIZKAIA EN
BARAKALDO**

MARCHA SOLIDARIA

www.joyeriapresa.com

PresSa
JOYEROS

ELKANO, 12 (Salida metro Elkano)
Tfno. 944 374 243 - Barakaldo

100 AÑOS
SIENDO UN REFERENTE
DE BARAKALDO

HERBO - DIETETICA

GOYA SALUD

C/ Goya, 5
48902 Barakaldo
94 437 37 40

10º aniversario do Clube de tempo libre **Ilazki**

O **Clube de tempo libre Ilazki**, celebrou o seu décimo aniversario con diversas actividades no Colexio de Zuazo e nas inmediacións do seu local o día 28 de setembro; o Centro Galego non podía faltar nun día tan especial

para eles e de que mellor forma que facendo unha gran queimada popular. Desde este recuncho de O Xistral, agradecer a Ilazki a súa predisposición e participación cada vez que os necesitamos.

Seminario de gaita de fol

Do 24 de setembro ao 3 de outubro, Bruno Villamor Gay, foi o docente que impartiu o obradoiro de gaita de fol aos aprendices e gaiteiros do grupo “Doces Lembranzas”. Estes cursos son financiados pola Secretaría Xeral da Emigración da Xunta de Galicia, para que os membros dos grupos sigan aprendendo.

Tiveron unhas xornadas intensivas, nas que ademais de recibir clases de gaita, Bruno axudoulles coa percusión e a zanfona.

www.asfaltosuribe.com
944 411 701
asfaltosuribe@asfaltosuribe.com

SOLICITA PRESUPUESTO SIN COMPROMISO

 TRABAJOS DE ASFALTADO ■ Accesos a viviendas ■ Caminos ■ Carreteras ■ Urbanizaciones ■ Vías ciclistas y peatonales	 PAVIMENTOS DE ASFALTO IMPRESO CON DIBUJO ■ Zonas peatonales ■ Viviendas particulares ■ Comunidades ■ Aceras ■ Paseos	 PAVIMENTOS DE ASFALTO FUNDIDO ■ Suelos de garaje ■ Suelos de frontones ■ Pistas deportivas ■ Patios ■ Suelos industriales	 TRABAJOS DE OBRA CIVIL Construcción, conservación y reparación de todo tipo de obras
---	--	--	---

Seminario de **baile tradicional**

Este ano a Secretaría Xeral de Emigración da Xunta de Galicia, de maneira excepcional outorgou dous seminarios; o de gaita de fol e baile tradicional galego.

O obradoiro de baile levouse a cabo do 14 ao 27 de outubro e impartíuse nas instalacións da asociación, J. Adrián Casal Sio, foi o encargado de ensinalles danzas novas.

Foi un auténtico luxo poder contar coa súa experiencia e ensino.

LAMFU S.L. **INSTALACIÓN Y MANTENIMIENTO**

- CALEFACCIÓN
- FONTANERÍA
- AGUA CALIENTE SANITARIA
- GAS NATURAL - BUTANO - PROPANO - GASOLEO
- INSTALACIONES: INDIVIDUALES / COMUNITARIAS
- AIRE ACONDICIONADO
- ENERGÍAS RENOVABLES, BIOMASA, AEROTÉRMICA

Isaac Peral, 8
48902 BARAKALDO

Tfno. y Fax: 94 485 07 33

MEZAN ASOCIADOS, S.L. **ASESORIA INTEGRAL**

ASESORÍA FISCAL, CONTABLE, LABORAL
Y FINANCIERA
para Particulares y Empresas
con precios especiales a los Asociados al
Centro Galego de Barakaldo

José Luis Gómez Angulo
Economista
Asesor fiscal

Dr. Luis Bilbao Libano, 5 - Entreplanta E
48940 LEIOA
Tfno. 94 463 38 55
Fax: 94 463 38 73
joseluis.gomez@euskalnet.net

Magosto 2024

O 9 de novembro tivo lugar o “Magosto” nas instalacións do Centro Galego de Bizkaia en Barakaldo, festa gastronómica galega que cada ano é máis popular no concello de Barakaldo. Na actualidade celébrase en calquera data pero tradicionalmente realizábase o 1º de novembro. O Magosto é unha festa popular na que se asan castañas, bébese un bo viño e desfrútase da boa compañía cantando e bailando.

Na Asociación, coméronse castañas e amenizados pola música popular de “Os Recunchos das Pontes” e de “Rebuldaina”.

IV Recital coral de Outono

Este evento organízase co fin de celebrar o día de Santa Icíá, o día da música, por iso o 30 de novembro, no salón de actos da sociedade tivo lugar a cuarta edición do Recital Coral de Outono no que participaron as agrupacións corais; “Raíces Charras” do Centro Salmantino, “Tierras del Campeador” do Círculo Burgalés e “O Noso Lar” do Centro Galego. Os asistentes gozaron dun variado repertorio musical e para seguir coa tradición todos os coralistas subíronse ao escenario para cantar a Rianxeira.

Raíces Charras.

Tierras del Campeador.

O Noso Lar.

Día dos maiores

Esta festa está gardada no calendario de eventos da asociación, para os nosos maiores.

O 14 de decembro foi o día elixido para eles, primeiramente oficiouse unha misa no salón de actos, nela lembráronse aos socios falecidos durante o ano e tamén colaborou a agrupación coral deste centro “O Noso Lar” cantando as cancións da misa.

Ao finalizar o oficio, ofrecéuselles un lunch no que non faltou a harmonía, nin o txupito de queimada.

Pola tarde, organizouse un bingo onde se repartiron agasallos aos afortunados.

Para finalizar, os asistentes puideron bailar no salón de actos as cancións que eles mesmos ían elixindo.

Actividades infantís

Na época de nadal convídase aos máis pequenos a participar das actividades que con moito mimo organizanse para que o pasen de marabilla rodeados dos seus compañeiros e amigos. O día 26 de decembro preparóuselles un bingo e un karaoke, ao día seguinte fixéronse uns talleres infantís coa temática do nadal e máis tarde proxectouse a película de "Campeones". Houbo unha gran participación dos nenos e tamén da mocidade.

helen bath
diseño

Saneamientos Isidoro Pérez

C/ Arrandi, 21 • **48901 Barakaldo** (Bizkaia)
Tel.: 944 37 55 98 • Fax: 94 437 23 46
e-mail: info@helenbath.com
www.helenbath.com

- Estudio de decoración
- Reformas integrales
- Coordinación de gremios
- Mobiliario de baño, cocina y armarios empotrados
- Platos de ducha a medida

**Nuestra garantía de 60 años
a su servicio nos avala**

75 aniversario de Laguntasuna

Os nosos compañeiros do grupo de danzas Laguntasuna celebraron no 2024, o seu 75 aniversario e durante o transcurso do ano organizáronse actos conmemorativos. O grupo nace o 8 de decembro de 1949, con 8 dantzaris e 2 txistularis ofrecendo un acto no barrio barakaldés de San Bizente, que marcou o comezo da súa traxectoria converténdose no grupo de danzas máis veterano do concello, con actividade ininterrompida. O seu obxectivo principal nestas tres cuartas partes do século foi traballar pola difusión da cultura vasca. Un bonito xeito de louvar a súa longa andaina por parte do Concello e Comisión de Festas, foi a de nomealos pregoeiros das Festas do Carme de Barakaldo. O Centro, quíxolles dedicar o txupinazo das Festas de Santiago para animalos e

Representantes tanto do Centro Galego como de Ceo do Sil, foron convidados ao acto de clausura. Na imaxe, acompañados de Joseba Altube e Fran Muñoz, responsábeis de Laguntasuna Elkarte.

agradecerlles o esforzo e labor realizado durante todos estes anos.

Parabéns polo voso traballo, por moitos anos máis!

Clínica Podología

Servicios

Pie diabético
Podología infantil
Podología deportiva
Plantillas personalizadas

Cita previa:

📞 605 754 754

Calle Axular 5

Arteagabeitia - Zuazo

Barakaldo

**Dra. Noelia
Navarro**

Horario

Lunes a viernes

9:30 a 13:30

16:00 a 19:00

**Cuidamos
la salud de
tus pies**

podologa.noelianavarro

Noitevella

As portas do Centro Galego abríronse para gozar dunha noite chea de música, diversión e alegría baixo a dirección do DJ Velasfest. Empezamos o novo ano con enerxía e cos mellores dos propósitos para todos.

O'CONNOR

Elcano Kalea, 6,
48901 Barakaldo
946 063 384

cafeconnor.com

**ELECTRODOMÉSTICOS
- IMAGEN Y SONIDO -**

**C/ Velázquez, 9
48902 San Vicente - Barakaldo
944 377 007**

casadelectricista.sl@gmail.com
www.casadelectricista.com

CENTRO GALEGO
DE BIZKAIA EN
BARAKALDO

PUBLICIDADE

CONSTRUCCIONES ZULOKO

Reformas de Albañilería
Morteros Autonivelantes

688 632 504
zuloko@hotmail.es

REVINOR 2024

TRABAJOS DE PROYECCION Y REHABILITACION

Av/Euskadi N°66-5°E
48903 - Barakaldo - Bizkaia
Teléfono: 629760071 (Luis)
Email: revinor2024@gmail.com

Cocinando para ti desde 1987

SUKALDE
Catering

Platos preparados - Croquetas
Charcutería - Delicatessen

Lunch - Comidas populares
Reuniones de empresa - Celebraciones familiares

📍 Simón Bolívar 1, Portugalete

☎ 944 62 50 88

www.sukalde.net

Mosteiro de Santa María de Montederramo.

900 anos da “Rovoyra Sacrata”

O pasado ano 2024 cumpríronse 900 anos da data do documento coñecido máis antigo no que aparece o termo **“Rovoyra Sacrata”**. Trátase do Privilexio Fundacional do Mosteiro de Santa María de Montederramo, dado en Allariz o día 21 de agosto de 1124 por Teresa de Portugal, filla do Rei Afonso VI.

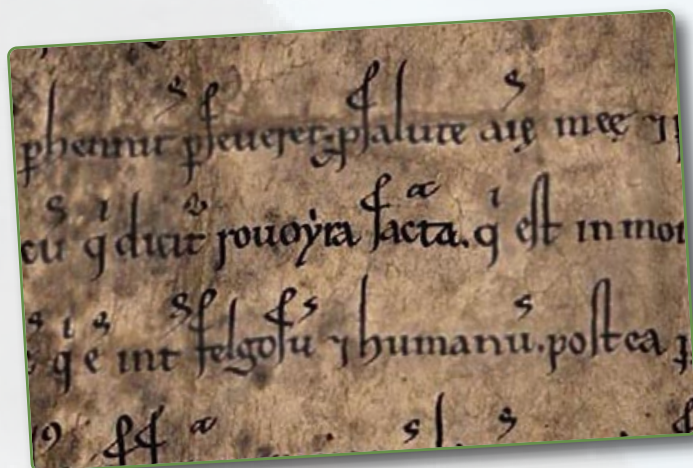
No pergamino donábase un terreo para a construción do Mosteiro: *“locum qui dicitur Rovoyra Sacrata, qui est in monte de Ramo, territorio Caldelas”* (lugar que se denomina *Rovoyra Sacrata*, que está en Monte de Ramo, territorio Caldelas).

Tratábase dunha carballeira “Robleda Sagrada”, e posiblemente se refiría a un lugar sagrado da cultura castrexa, que tiña unha relixiosidade vinculada aos elementos naturais.

Posteriormente, no ano 1608, o texto foi transcrito na *“Corónica General de la Orden de San Benito de Valladolid”*, escrita por Fray Antonio Yepes.

Descoñécese se de maneira intencionada ou por erro, o beneditino transcribiu o

nome do lugar, cunha variante, como **“Rivoyra Sacrata”**. Esta interpretación foi repetida despois por outros autores, e parece que de ahí parte o nome actual de **“Ribeira Sacra”**, extenso territorio onde conflúen as cuncas dos ríos Miño e Sil, xunto con antigos mosteiros, espazo que reúne unha das maiores concentracións en Europa de Igrexas e Mosteiros medievais, entre outros, o de *Santo Estevo de Ribas de*

Detalle do texto orixinario da Rovoyra Sacrata.

Sil, o de Montederramo e o de San Pedro de Rocas, o máis antigo de Galicia.

Segundo o filólogo santiagués xa falecido *Manuel Vidán Torreira*, Antonio de Yepes equivocóuse nesa traducción, xa que o termo orixinal non ten relación cas ribeiras dun río, senon cunha árbore sagrada. O escritor e especialista en toponimia galega, publicou unha serie de artigos en *La Voz* no ano 1.987, nos que afondaba no estudo das voces “rivoyra” e “rovoyra”, concluíndo que ámbalas dúas proceden de “roboira”, un termo medieval que designaba a madeira do carballo ou da aciñeira, provinte da voz latina “robur”.

O filólogo, en declaración ó citado diario no ano 2.005, reafirmóuse nas súas anteriores conclusións acerca do topónimo: «Hoxe podo sinalar ademais algún outro indicio histórico que non mencionei daquela, como é o feito de que **no escudo do Mosteiro de Montederramo figura un carballo**, o que indica que esa árbore tivo moita importancia nesa zona en tempos antigos», e noutra ocasión, engadía que se o nome “rivoira” refiríase ás bancas dun río, non se trataría do Sil, que non pasa por Montederramo, senon do Mao.

Segundo o autor, a difusión moderna do topónimo **Ribeira Sacra** ten a súa orixe no artigo publicado na década de 1.910 por Manuel Martínez Sueiro no Boletín da Comisión Municipal de Monumentos de

Ourense. O topónimo recuperado por Martínez Sueiro, foi repetido despois por numerosos autores, entre eles *Álvaro Cunqueiro*.

De calquera xeito, o certo é que a **Ribeira Sacra** é un importantísimo enclave turístico e cultural da nosa terra, e recentemente nomeada **candidata oficial a Patrimonio Mundial da Humanidade**.

Agardamos que en vindeiras edicións deste voceiro podamos contar que a candidatura deu os seus froitos.

Co gallo da efeméride dos **900 anos da Rovoyra Sacrata**, o 21 de agosto de 2.024, o Consorcio de Turismo Ribeira Sacra organizou un acto conmemorativo no Mosteiro de Santa María de Montederramo, coa asistencia de numerosos representantes institucionais.

Cartel conmemorativo do 900 aniversario.

Pollería y charcutería
Esther Contreras

C/ Cervantes, 6 (Mercado)

Tel. 94 438 77 38

48901 BARAKALDO

Situación a día de hoxe da lingua galega

REAL
ACADEMIA
GALEGA

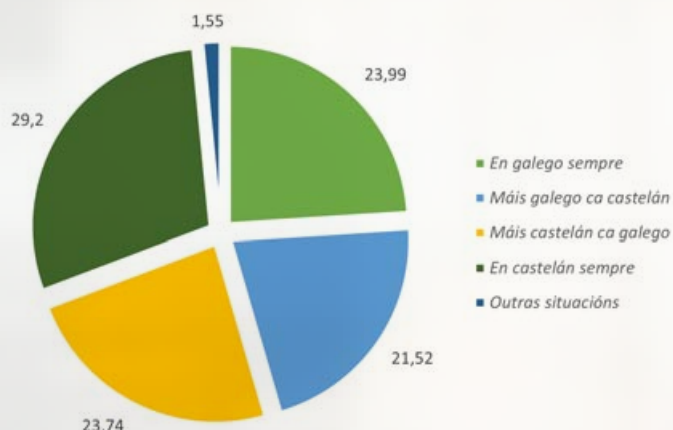
Os membros do ILG **Henrique Monteagudo** e **Gabino S. Vázquez** son os autores xunto a **Xaquín Loredó** do *Informe sobre a situación da lingua galega segundo os datos do Instituto Galego de Estatística de 2023: Análise da enquisa sobre coñecemento e uso do idioma galego (2023) e da evolución sociolingüística de Galicia (1992-2023)* publicado pola Real Academia Galega a remates do ano 2024 (<https://publicacions.academia.gal/index.php/rag/catalog/view/445/448/656>)

Achéganse nel as cifras máis relevantes e discútense os aspectos máis salientables, polo que se ofrece como un instrumento necesario para o diagnóstico da situación social do galego e a avaliación das políticas lingüísticas das últimas décadas.

Como se pode comprobar, o panorama non é moi esperanzador para o futuro do noso idioma; compre, xa que logo, que todos, dende a primeira institución do país ata calquera das persoas que conformamos a sociedade galega asumamos claramente o noso grao de responsabilidade.

A información que fornece o “Módulo de coñecemento e uso do galego” das enquisas do Instituto Galego de Estatística, analizada á luz doutros traballos sociolingüísticos —entre eles, os previos do propio IGE (2003, 2008, 2013 e 2018) e os da Real Academia Galega (desde os mapas de 1992 e 2004 ata os estudos máis recentes)—, permite extraer as seguintes **conclusións** (*aquí resumidas por razóns de espazo*), que se presentan como síntese deste informe:

Lingua habitual da poboación galega de 5 ou máis anos. 2023 (frecuencias).

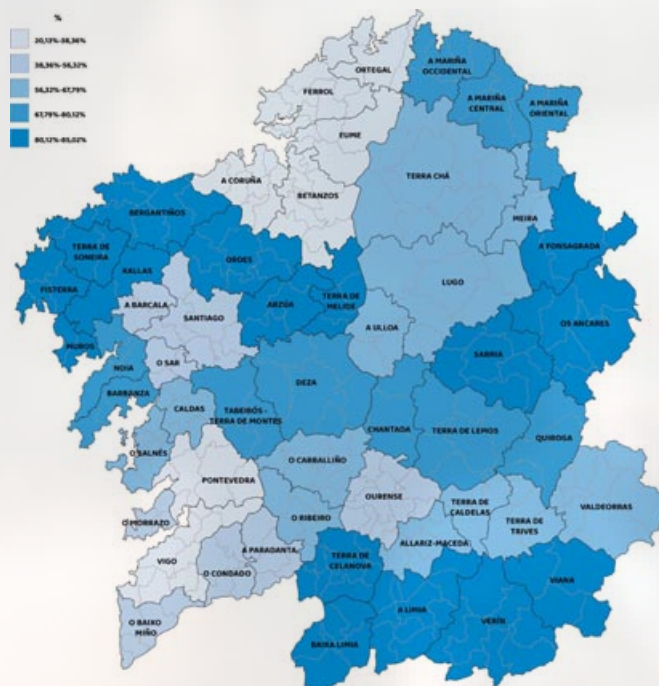
Fonte: IGE 2023. *Enquisa estrutural a fogares*. Módulo de coñecemento e uso do galego.

- Por primeira vez, **o galego perde a condición de lingua habitual da maior parte da poboación**. Nas dúas últimas décadas, o número de galegofalantes (monolingües ou bilingües) descendeu en 400.000 individuos, mentres que o de falantes de castelán se incrementou en 380.000 individuos. As porcentaxes da poboación repártense de xeito semellante entre os monolingües en galego e os bilingües que falan máis castelán ou galego, mentres **os monolingües en castelán son o grupo máis numeroso**.
- **A situación na franxa de poboación máis nova é moito peor**: aproximadamente 34.000 galegofalantes de 5 a 14 anos, fronte a uns 180.000 do castelán. **A caída nas dúas décadas que van desde 2003 a 2023 é descomunal**.
- **O monolingüismo inicial en castelán é a opción maioritaria nos menores de 50 anos**, e atinxe proporcións esmagadoras nos menores de 30 anos, especialmente na cohorte de 5 a 14 anos.
- Unha maioría ampla —pero decrecente— das persoas de 15 ou máis anos continúa declarándose capaz de falar galego. Porén, **só a metade da poboación considera esa competencia satisfactoria, e ademais esta porcentaxe vai a menos**, mentres que aumenta a das persoas que a consideran escasa ou nula. **A situación é peor na escrita**, xa que a porcentaxe de persoas incompetentes se sitúa no 40 %, con tendencia a incrementarse.
- Pola contra, **na poboación de 5 a 14 anos** a capacidade para falar e escribir galego **é moito máis baixa. O descenso de competencia na escrita é igualmente vertixinoso**. Estes resultados concordan cos estudos de avaliación externa de competencias lingüísticas.
- Incremento do número de castelanfalantes aliméntase, ata certo punto, dun aumento da inmigración. Con todo, esta non explica de ningún xeito **o retroceso do número de galegofalantes**, nunha cifra superior aos 50 000 individuos. E, mesmo así, cabe

preguntarse por que o sistema educativo non garante a competencia en galego da rapazada inmigrante.

- **A maioría dos individuos que aprenden a falar en castelán** manteñen a súa lingua e **tenden cara ás prácticas monolingües**, mentres que **os que apren deron a falar en galego** manteñen menos a súa lingua e **tenden máis cara ás prácticas bilingües**. Ademais, a maioría dos individuos que **aprenderon a falar nas dúas linguas acaban priorizando o castelán como lingua habitual**.
- Constátase unha **evolución cada vez máis desfavorable para o galego** desde 2003. Os castelanfalantes iniciais tenden cada vez menos cara á incorporación do galego ás súas prácticas lingüísticas, mentres que, ao contrario, os galegofalantes iniciais tenden máis cara á incorporación do castelán.
- Con respecto á **transmisión interxeracional**, ben que o mantemento da lingua recibida é maioritario, o cambio de lingua resulta, novamente, **desfavorable ao galego**. Así, rexístrase un 16 % de desgaleguización (persoas que recibiron o galego dos seus proxenitores e non llelo transmiten aos seus descendentes), e só un 2 % de regaleguización (persoas que recibiron o castelán dos seus proxenitores e lle transmiten o galego á súa prole).
- **Incremento do bilingüismo inicial**, que creceu exponencialmente desde 2003 a 2023, **acaba favorecendo máis o castelán ca o galego**, non só porque avanza a custa do galego, senón porque as persoas bilingües iniciais tenderán a dar preferencia ao castelán nas súas prácticas lingüísticas.

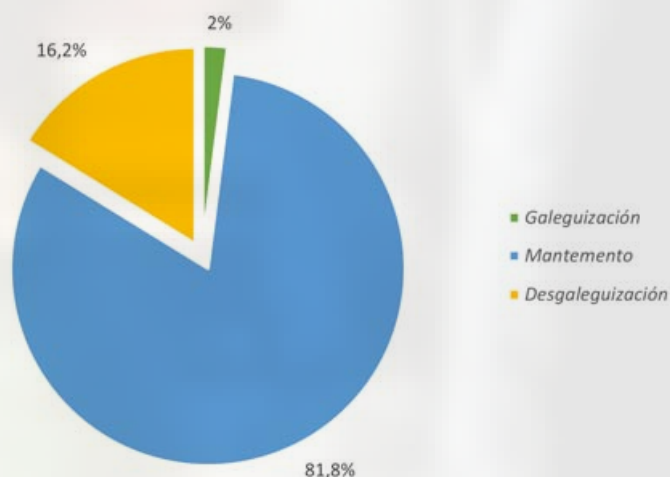

Porcentaxe de falantes habituais de galego por áreas (*galego* e *máis galego*). Fonte: ICE 2023.

- **Perfil sociolóxico dos galegofalantes debuxa un grupo cada vez máis avellentado**, formado nunha boa parte de **persoas con estudos básicos** e que viven en **comarcas periféricas**, con **menor renda** ca a media e cada vez máis **despoboadas**.
- Nos últimos cincuenta anos xurdiu **un perfil minoritario de galegofalante máis urbano, con estudos medios ou superiores** e mozo ou adulto.
- Cada vez máis, **a distribución do galego tende a territorializarse** e a reducirse a áreas marxinais e descontinuas entre si. En cidades **como Vigo, A Coruña, Pontevedra ou Ferrol, o galego está presente só marxinalmente**. En troques, en **Santiago de Compostela e Lugo** e as súas contornas periurbanas **ten unha presenza bastante sólida**. **Igual acontece con algunhas vilas,**

como Ordes, Carballo e áreas densamente poboadas como o Barbanza ou a Mariña lucense.

- En definitiva, os datos anteriores e mais os que se poden conferir no conxunto deste informe e noutra información dispoñible mostran que **o proceso de substitución do galego**, que sufriu unha desaceleración nas últimas décadas do século pasado, **gañou un novo impulso ao longo do presente século. O monolingüismo en castelán avanza velozmente**, acadando proporcións nunca vistas na franxa de poboación escolarizada, mentres que **son os galegofalantes os que máis practican o bilingüismo**. Por tanto, este continúa sendo un **bilingüismo** en boa medida **diglósico e asimétrico**, por **unilateral** (dos galegofalantes máis ca dos castelanfalantes) e por **substitutivo** (isto é, de transición ao castelán).
- Estudos realizados pola Real Academia Galega poñen en evidencia que nos ámbitos urbanos e periurbanos **a integración no sistema de ensino, ten un efecto netamente castelanizador**. Non obstante, este efecto non se debe tan só á lingua formal da docencia, senón á **presión da lingua de iguais**.

Lingua de transmisión aos fillos/as. Fonte: IGE 2023.

- Á vista disto, e tendo en conta os datos sobre a evolución da competencia en galego da franxa de poboación en idade escolar (especialmente, de 5 a 14 anos), é claro que **o modelo educativo actual non está cumprindo o mandato da Lei de normalización lingüística** (artigo 14.3). **Nin sequera** cumpre os **obxectivos do decreto do plurilingüismo** actualmente vixente (artigo 4).
- **O cambio no modelo educativo é imprescindible** para conseguir os obxectivos da lei, **mais non é suficiente** para reverter a situación, senón que debe ir acompañado dun conxunto máis amplo de medidas, non só no ámbito do ensino regulado.
- Nesta mesma dirección se ten pronunciado o Consello de Europa. Os sucesivos informes da institución alertaron do **incumprimento en Galicia dos compromisos recollidos na Carta Europea das Linguas Rexionais e Minoritarias**. Nos dous máis recentes, o de 2019 e o de 2024, o organismo europeo sitúa o modelo lingüístico no sistema educativo como unha das principais pexas e fai un chamado claro a modificalo.
- Finalmente, **o declive cada vez máis pronunciado do galego estase achegando do perigosamente ao limiar do colapso**. A pesar de todo, tendo en conta a notable vitalidade do idioma e o sólido compromiso de sectores significativos da cidadanía galega, **esta tendencia é reversible**. Para tanto, cómpre poñer en marcha de forma urxente políticas eficaces, que contén co imprescindible impulso das institucións e co respaldo da maioría da sociedade.

<https://www.queremosgalego.gal/>

Aires da Terra: o rexurdimento da nosa cultura musical

Nunha tarde de verán do século XIX, polas rúas empedradas de Pontevedra escoitábanse as notas dunha gaita que soaba con forza. Era D. Perfecto Feijóo, un boticario que non só curaba os males do corpo, senón que tamén quería manter con vida a alma musical de Galicia.

Perfecto Feijóo non era un boticario común. Apaioado pola cultura galega, adicou boa parte da súa vida a recuperar os sons que se escoitaban nos seráns e romarías da súa terra. Pero non quería facelo só: tiña un soño, e para facelo realidade decidiu xuntar músicos, cantores e bailadores. Así naceu, en 1883, "Aires da Terra", o primeiro coro galego da historia.

O curioso é que os ensaios non comezaron nunha escola de música nin nun teatro, senón na súa propia botica, situada na Praza da Peregrina. Entre frascos de remedios e receitas, reuníanse gaiteiros, tamborileiros e voces que, con paixón, cantaban as vellas coplas que os avós transmitiran de xeración en xeración. Aquela pequena farmacia convertérase nun auténtico templo da música tradicional.

Pero "Aires da Terra" non se limitou só a Galicia. O coro viaxou por España e incluso fixo representacións internacionais en Portugal, Francia e Sudamérica, onde a emigración galega os acolleu con entusiasmo. En países como Arxentina e Uruguai, onde milleiros de galegos buscaban un futuro mellor, "Aires da Terra" converteuse nun símbolo de morriña e identidade, facendo soar as músicas da terra en teatros e centros galegos de ultramar. As súas actuacións eran un escaparate da identidade galega, e a súa presenza en escenarios estranxeiros axudou

a que a cultura do país se coñecera fóra das súas lindes.

En 1902, "Aires da Terra" foi convidado á coroación do rei Alfonso XIII en Madrid, un evento de gran repercusión no que compartiron escenario con outras formacións de sona. A súa actuación foi recibida con enorme entusiasmo pola crítica, que eloxiou a autenticidade e a beleza do seu repertorio tradicional galego. Este feito consolidou ao coro como un embaixador da música galega nos grandes escenarios daqueles tempos.

Este proxecto tiña tamén unha forte connotación política. Nun tempo no que Galicia buscaba reafirmarse cultural e politicamente, "Aires da Terra" serviu como un símbolo de orgullo e resistencia. A través da música e da recuperación das tradicións, reivindicaban a identidade galega fronte á homoxeneización cultural imposta dende Madrid.

No grupo participaban todo tipo de persoas: dende campesiños ata artesáns e intelectuais, todos compartindo o amor

pola música e a lingua galega. Non se trataba só dunha agrupación musical, senón dunha auténtica comunidade comprometida coa súa cultura.

En pouco tempo, "Aires da Terra" fíxose famoso por toda Galicia. Coas súas vestimentas tradicionais e o seu repertorio de cantos populares, percorreron feiras, festivais e incluso chegaron a realizar unha fazaña histórica en 1904: gravaron as primeiras cancións galegas nun soporte sonoro. Esta gravación, realizada en cilindros de cera, foi posible grazas á tecnoloxía do fonógrafo de Edison, un invento revolucionario na época. O proceso non foi sinxelo, xa que os intérpretes debían tocar e cantar de maneira moi controlada para que o son quedase rexistrado con claridade. Os temas recollidos nesta gravación permitiron que, por primeira vez, a música tradicional galega puidese ser escoitada fóra do contexto das romarías e seráns, converténdose nun legado sonoro que aínda hoxe se conserva e estuda. Grazas a estas gravacións pioneiras, podemos ter unha testemuña real de como soaban

aqueles primeiros coros galegos a comezos do século pasado.

Pero non todo foron tempos doados. Os cambios sociais e culturais que agromaban naquela xeira, puxeron en perigo a supervivencia deste tipo de agrupacións. "Aires da Terra" desapareceu, pero deixou unha semente que non tardaría en brotar de novo. A súa influencia foi tal que inspirou a creación de novos coros galegos, que seguiron mantendo viva a tradición.

Perfecto Feijóo faleceu en 1935, pero o seu legado continúa. Hoxe en día, músicos e investigadores seguen estudando e interpretando o repertorio de "Aires da Terra", demostrando que a música tradicional galega ten unha forza que non se apaga co tempo.

Así que, a próxima vez que escoitedes unha gaita ou un coro tradicional galego, lembre a historia de Perfecto Feijóo e os seus compañeiros e compañeiras, que, dende unha pequena botica en Pontevedra, conseguiron darlle voz a toda unha cultura.

Mr. Tapas

**REPARACIÓN
DE CALZADO**

**Venta y productos para
conservación y limpieza
de calzado y piel**

C/ Autonomía, 2 - Tfno. 94 478 13 94
48902 BARAKALDO

Día de Galiza en Euskadi 2024

Do 31 de maio ao 2 de xuño celebrouse en Trintxerpe (Gipuzkoa) o XXXV Día de Galiza en Euskadi; durante estes días organizáronse unha gran variedade de actos, nos que se deron mostra da riqueza cultural de ambas comunidades.

Tamén, contou coa presenza o día 2 de xuño na recepción de autoridades, do Conselleiro de Emprego, Comercio e Emigración, José González, do Secretario Xeral da Emigración, Antonio Rodríguez Miranda, ademais do resto de autoridades e representantes das Casas e Centros Galegos que forman a Irmandade de Centros Galegos en Euskadi. A lectura do pregón foi a cargo de Xosé Estévez.

XLII Semana Cultural da **Federación de Centros Rexionais de Barakaldo**

Comida de irmandade no frontón.

Do 19 ao 27 de outubro tivo lugar a XLII Semana Cultural da Federación de Centros Rexionais de Barakaldo.

Houbo unha gran variedade de actividades e campionatos; os socios e socias do Centro Galego de Bizkaia en Barakaldo, participaron no Campionato de Chave en ambas modalidades, a masculina e feminina.

- Na modalidade feminina a gañadora foi Edita Castiñeira.
- Na modalidade masculina o gañador foi Andoni Paredes e o subcampión José Fernández.

O grupo de danzas “Doces Lembranzas” da asociación tamén, participou do alarde de danzas o sábado 26 de outubro; máis tarde todos xuntos comeron en irmandade no Frontón Barakaldés.

Gañadora do Campionato de Chave feminina.

Gañadores do Campionato de Chave masculino.

No siempre nos separa la muerte

A mis padres:

-Esta pluma cargada de sentimiento,
movida por mi mano, va escribiendo;
dejando amor, belleza y tantos recuerdos,
removiéndome el alma y el cuerpo entero.

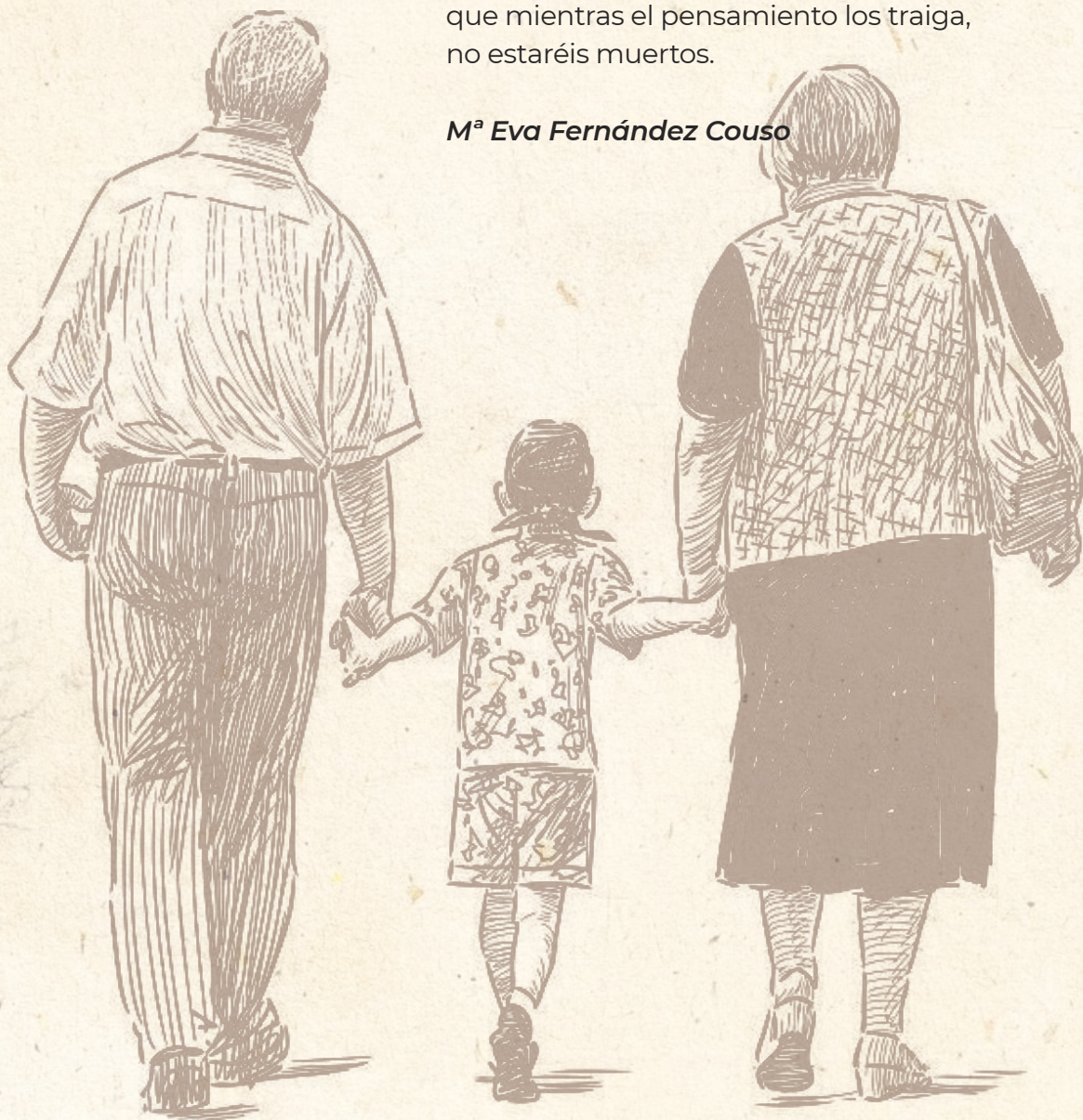
-Cual si fuesen de rocío,
furtivas brotan lágrimas como perlas,
que se desbordan cubriendo la pureza
de esta azucena que guarda mi tristeza,
mi amor, mi pena.

-Sí, la amargura me invade
¡estoy llorando!
Pero mi corazón siente,
que vuestro Amor de padres
no está ausente.

-Se disipan las letras de mi poema
pero no el contenido de las estrellas,
que en el cielo alumbran siendo vigías
de todos nuestros pasos día tras día.

-No os veo, ni acaricio, pero os siento.
Porque en mi mente viven tantos recuerdos,
que mientras el pensamiento los traiga,
no estaréis muertos.

Mª Eva Fernández Couso

O silencio

-O silencio é a linguaxe dos sentidos,
é a nai das palabras intelixentes.
somos escravos das palabras que dicimos,
moitas veces ¡tan impertinentes!

-Sabemos que coa palabra,
o ser humano supera a os animais,
co silencio superase a sí mesmo
¡i non hai máis!

-Tan molesto é o ruído
que nos crea estrés,
non somos nos mesmos,
non nos deixa pensar.
Daquela, é preciso aprender
que ó silencio deberemos valorar.

-Entrar en silencio con un mesmo
é o que máis costa;
enfermaría de modo inquietante
quen non o logra.

-Encontraremos repouso, paz i calma
se buscamos o silencio i o sosiego
tranquilidade que nos irá levando
a atoparnos de cheo co noso ego.

-N'embargantes a vida está a seguir
tamén cando estamos con nos mesmos,
no noso diálogo interior;
porque, a vida é iso que sucede
namentres nos ocupamos d'outra cousa.

-Cando atropellados conversamos
i de súpeto se fai o silencio,
sorpresivamente calados,
sentímonos violentos.

-Un silencio de carácter despectivo
pode ser una profunda agresión
xerando grande mágoa i moito medo
espertando o interés i a atención.

-Daquela xurde outro xerme,
que non ten palabras como tal;
un aceno, unha mirada cómplice,
entran na comunicación non verbal
que nos serven para sentirnos comprendidos,
na voráxine d'unha sociedade pluralista,
con escasa aceptación social.

-Rexurde entón una voz interior,
limpa i diáfana, que nos dí a verdade
verdade non corrupta pola mentira
nin polo marmurio da falsedade.

-Así como a tenrura é:
a paixón en repouso
se escoitas en silencio observarás,
que téas amigos de corazón,
cando o seu carón podes estar,
silente, caladiño i sen tensión.

-Son aqueles que sen mediar una palabra
Saben que algo che está a pasar.

-Cuida a verdadeira amizade
que con humildade i entrega
che demostra que te quere
i que te aguanta cando ti non te soportas.

-Se o que vamos dicir,
non é máis fermoso que é o silencio:
Mellor, non o dicimos.

Mª Eva Fernández Couso

Friol, recuerdos y visión la muerte

Quiero contarle a la tierra, al pueblo donde nací
Igual que en otras partes del mundo, también da gusto vivir

Rios y valles tenemos, robledos y castaños
y los pájaros cantan al ver, a la gente andar

En este rincón del planeta, el que quiera puede visitarlo
queremos darle las gracias a todos, los que puedan pasar

A todos los que puedan pasar, también a los que pasaron
y los que no puedan venir, les mandamos un abrazo

Recuerdos a nuestros pasados, y los que tuvieron que emigrar
el cariño y la nostalgia, fruto de la felicidad

Quiero cantarle a la tierra, al pueblo donde nací
igual que en otras partes del mundo, también da gusto vivir

José Antonio Pérez Ferreiro

Título: *Friol, recuerdos y visión*

Código de Título _____

A cumplimentar por SGAE

Melodía y Cifrado Armónico

Re - menor.

sol-m

I V⁷/I⁷ I I⁷ V⁷/IV⁷ I/IV⁷

I⁷/IV⁷ (N₆)/V⁷ I Re-m V⁷ V⁷

sol-

I V⁷/I⁷ I I⁷ V⁷/IV⁷ I/IV⁷

I⁷/IV⁷ (N₆)/V⁷ I Re-m I⁷ N₆ V⁷ I

MOD. 577-A

(Esta obra está inscrita no
Gobierno Vasco, no Rexistro
Territorial da Propiedade
Intelectual da Comunidade
Autónoma do País Vasco. Con
número de rexistro Bi-625-12 de
data 24/09/2012)

“O apagón encendido”

Fai moi pouco que pasou
o que lles vou a contar
tratase dun apagón
que nos quixo amolar.

Ao paso que vai a burra
e sen pasar moito tempo
andaremos a escuras
todos cagados de medo.

Pola noite a certas horas
non podes saír da casa
que che meten catro hostias
con tal de quitarche a pasta.

Pedro Sánchez no goberno
e Feijóo na oposición
xamais se poñen de acordo
aunque os dous teñan razón
nin moven un só dedo
para dar co infractor.

Consultaron con Benito
profesional na materia
contestoulles polo visto
que o apagou que o acenda.

Eles como están servidos
impórtalles tres collóns
sendo nós os que sufrimos
os males da situación.

E dixo Abel Caballero
se no Nadal non hai luz
Fenosa e Iberduero
van a tomar polo cu.

Naide quere ter as culpas
da tremenda situación
e todos mentres escuras
somerxidos no apagón.

Din que foi en Portugal
onde comenza a movida
sen podela controlar
trepa por España arriba.

Entrando no sur de Francia
máis ou menos por Burdeos
e sen darlles importancia
porque xusto alí morreu.

Baixamos todos á rúa
para mercar alimentos
por non saber o que dura
non sexa que a caguemos.

Moitos no supermercado
como está todo apagado
axiña enchen o carro
saíndo por outro lado
para non ter que pagalo.

Algún vai de tenda en tenda
rapiñando as apalpadas
levando a mellor prenda
simplemente pola cara.

Pois con moita picardía
baldeiran a estantería
e se chega a policía
volven o seguinte día
e levan a mercancía.

Outros casos ben peores
que xeneran claustrofobia
foron os dos ascensores
unha auténtica encerrona.

Quedou un veciño meu
atrapado no ascensor
e dixo cando saleu
inda puido ser peor.

Outro ascensor trincado
máis que cheo abarrotado
algún dentro apretado
escapouselle un peido
sen haber outro remedio
que entre todos cómelo.
O apagón que tivemos
se dura un pouco máis
pola noite xa nos vemos
usando o candil de gas.

Cando voltou a corrente
todos coa mosca na orella
por se se vai novamente
liando outra vermella.

Na rúa montan tal festa
con moita celebración
nin que fora o gol de Iniesta
que marcou coa Selección.

E coa luz acendida
xa lles fago a despedida
sempre coa condición
de dar unha explicación
e saber o que pasou
o día do apagón.

Agustín Reboredo Carlin

Fernando Calvet, científico galego do ano

Foi o gran impulsor da bioquímica moderna, da investigación na universidade e na industria. O seu compromiso coa ciencia e con Galicia foi total, sufrindo incluso exilio e prisión. O seu traballo deixou un gran legado e influencia en xeracións de científicos.

A Real Academia Galega de Ciencias (RAGC) elixiu a Fernando Calvet Prats como Científico Galego do ano 2025, por modernizar a química orgánica en Galicia, iniciar a investigación química moderna na Universidade de Santiago e pola aplicación práctica á industria como pioneiro. Nado en Cataluña en 1903, formouse nas Universidades de Barcelona e Oxford, onde acadou o doutoramento.

Un innovador na Universidade de Santiago

En 1929 con tan só 26 anos, gaña a cátedra de Química Orgánica na Facultade de Ciencias da Universidade de Santiago.

En 1930 monta os primeiros laboratorios de prácticas e investigación e crea un equipo de moi alto nivel científico. Introduce novas técnicas e desenvolve procesos que serán de aplicación na industria.

Tamén destacou na docencia como un profesor moi cercano aos estudantes, organizaba encontros e saídas e potenciou o deporte entre eles para que mellorasen o seu rendemento.

Ademais impulsou a participación das mulleres na docencia universitaria.

Compromiso con Galicia

Naqueles anos 30 este home de sentimento catalanista achegouse ao

nacionalismo galego, participou no Consello Galego de Galeuzca, defendendo o dereito de Galiza a un estatuto de autonomía como unha nación. Ademais tiña o concepto de que a Universidade debía ser referente cultural desa nacionalidade.

A partir de 1934 comenza a dirixir boa parte do seu traballo de investigación para aplicacións nos sectores da economía como a pesca ou a industria farmacéutica. Isto lévao a ser confundador e director técnico do Instituto Bioquímico Miguel Servet de Vigo.

Exilio e prisión

En 1936 iniciada a Guerra Civil española, é destituído como catedrático polas autoridades franquistas polo seu pensamento e actividade política favorables á república e aos estatutos de autonomía para as nacionalidades históricas.

Para evitar maiores represalias e por medio dunha beca marcha a Estocolmo a seguir co seu labor de investigación. Posteriormente sería contratado como profesor na Universidade de Edimburgo. En 1938 negocia unha volta a Galicia con

garantía de non ter represalias pero cando intenta entrar desde Portugal é detido e queda preso en Tui por un tempo.

Tras o fin da Guerra Civil é depurado polo goberno franquista e vetado na universidade polo que non lle queda outra que o sector privado. Retoma o traballo no Instituto de Bioquímica Migel Servet en Vigo e empeza a traballar para a empresa química e farmacéutica Zeltia, chegando a director técnico e incorporando a outros científicos represaliados. Nestes anos da man de Calvet, Zeltia obtén grandes logros en novos fármacos e tamén na fabricación do insecticida ZZ.

Regreso á docencia

No curso 1944-45 é reposto na actividade docente como catedrático na Universidade de Salamanca. Nos seguintes anos investigou en industrias e universidades de EEUU.

En 1950 incorpórase á Universidade de Barcelona e compaxina a docencia coa investigación tanto na Universidade como catedrático como no CSIC hasta os primeiros anos 70. Da súa man a Bioquímica pasa a ser unha disciplina independente.

Foi asesor de industrias farmacéuticas, autor de moitas publicacións e director de teses doutorais. Tamén encargouse da tradución da importante obra científica “Bioquímica” de Lehninger. Faleceu en 1988.

Herdanza

En 2017 fíxose una película sobre a súa vida e traxectoria co título “Os fillos do sol”.

A súa visión e o seu compromiso e traballo foron fundamentais para a modernización da universidade e da investigación e unhas aportacións moi importantes á industria. A ciencia e a sociedade galegas débennlle moito a Fernando Calvet polo que o recoñecemento é moi merecido.

cues
Audífonos
Asier Cuesta

Revisión
Auditiva
Gratuita

Segundo
Audífono
80% Dto.

C/ Bizkaia, 5 - BARAKALDO | Tel. 94 438 53 01

O deporte feminino galego refulxe en Europa

Este ano 2025 tróuxonos grandes alegrías da man das nosas deportistas e dos nosos equipos femininos.

Balonmán

O club BM Porriño fixo historia no balonmán feminino chegando por primeira vez á final da European Cup EHF. Nunha moi disputada final a dobre partido contra o Valur de Islandia, as galegas quedaron subcampioas tras perder por un só gol no partido de volta. No partido de ida en O Porriño acadaron un empate tras facer una grande remontada.

Deste xeito o BM Porriño toma o relevo do Atlético Guardés que tamén quedou subcampión desta competición europea hai dous anos. Por outra banda, as mulleres do Atlético Guardés quedaron primeiras na liga regular da competición estatal e chegaron ás semifinais do play-off para o campionato da Liga Guerreras Iberdrola. Sen dúbida o gran traballo coa base que levan tempo facendo nestes dos clubs ten como resultado esta gran tempada.

Baloncesto

O Club Universitario de Ferrol ou Baxi Ferrol tamén logrou levar o deporte feminino galego a unha final europea. Neste caso foi na competición da EuroCup e tivo que facer frente, nunha final a dobre partido, ao equipo francés Villeneuve d'Ascq. Aínda que o partido de ida en Ferrol foi moi disputado, no partido de volta as francesas non deixaron opcións ás ferrolás que tiveron que conformarse co segundo chanzo do podio.

Ademais de quedar subcampioas na competición europea, o Baxi Ferrol fixo tamén unha boa tempada na Liga Endesa e remataron no oitavo posto.

Un ano histórico para un club de tan baixo orzamento. Antes que as ferrolás só outros dous equipos do estado foron capaces de chegar a unha final europea.

O club Ensino Lugo por outra parte conseguiu a permanencia na Liga Endesa pero non foi así para o Celta Baloncesto que non puido manter a categoría.

Atletismo

A ribeirá Ana Peleteiro proclamouse campioa de Europa de triplo salto no campionato de pista cuberta que tivo lugar no mes de marzo en Países Baixos. Cun salto de 14,37 metros acadou o campionato europeo indoor por segunda vez na súa carreira deportiva. No ano 2019 xa conseguira a medalla de ouro en Glasgow. Con este gran triunfo a atleta de Ribeira

volve á primeira liña da competición tras a súa maternidade.

A pontevedresa Antía Chamosa despois de acadar os campionatos de España de 20 e 35 quilómetros marcha en marzo, obtivo o subcampionato europeo en 20 quilómetros por equipos liderando á selección estatal nesta competición que tivo lugar no mes de maio na República Checa.

A mugardesa Belén Toimil, campioa de España de lanzamento de peso e tamén a muller que posúe o record do estado desta modalidade, conseguiu a medalla de bronce na Copa de Europa de lanzamentos que se celebrou en marzo en Chipre.

Visita da Coral Polifónica Estradense

Segundo se pode saber polo currículo da Coral Polifónica Estradense, esta nace no ano 1996 baixo a dirección de Xabier Comesanha Pereira, e a súa primeira presentación foi en xullo do 1997, a partir desta data comeza a ofrecer concertos por toda a xeografía galega.

No ano 2024, o grupo coral fixo una xira polo norte de España, actuando en Zaragoza, participou no certame coral “Barcelona Cantat 2024”, no Centro Galego de Santa Coloma de Gramenet e na nosa Asociación o 4 de decembro. Desde este espazo que nos dá O Xistral, queremos agradecer ao grupo coral a súa participación, esforzo e louvar a súa grande calidade musical.

cemexa

DESDE HACE MÁS DE 35 AÑOS

Renovamos tu permiso de conducir

al momento, sin ir a tráfico, sin fotos,...

CMX

RECONOCIMIENTOS MÉDICO-PSICOTÉCNICOS

cemexa

RECONOCIMIENTOS
MÉDICO-PSICOTÉCNICOS

CENTRO TELEMÁTICO AUTORIZADO POR:
Nº INSCRIPCIÓN EN EL REGISTRO: BI-0032

PERMISO DE CONDUCIR

Carnet de conducir.

D.N.I.

NO necesita traer fotos.

SIN ir a Tráfico.

Tramitación telemática y gratuita con la DGT.

Puede renovar su permiso manteniendo su fecha de caducidad, hasta con TRES meses de antelación.

Obtención de todo tipo de permisos de conducir.

**LLÁMENOS, SI LO DESEA LE CONCERTAREMOS
UNA CITA PARA AGILIZAR EL TRÁMITE**

Permiso de armas - D.N.I.

Seguridad Privada - D.N.I.

Grúa torre - Grúa móvil.

Animales potencialmente peligrosos.

Náutica - Buceo, pesca submarina, embarcaciones de recreo.

Certificados médicos oficiales - Impresos de venta en estancos.

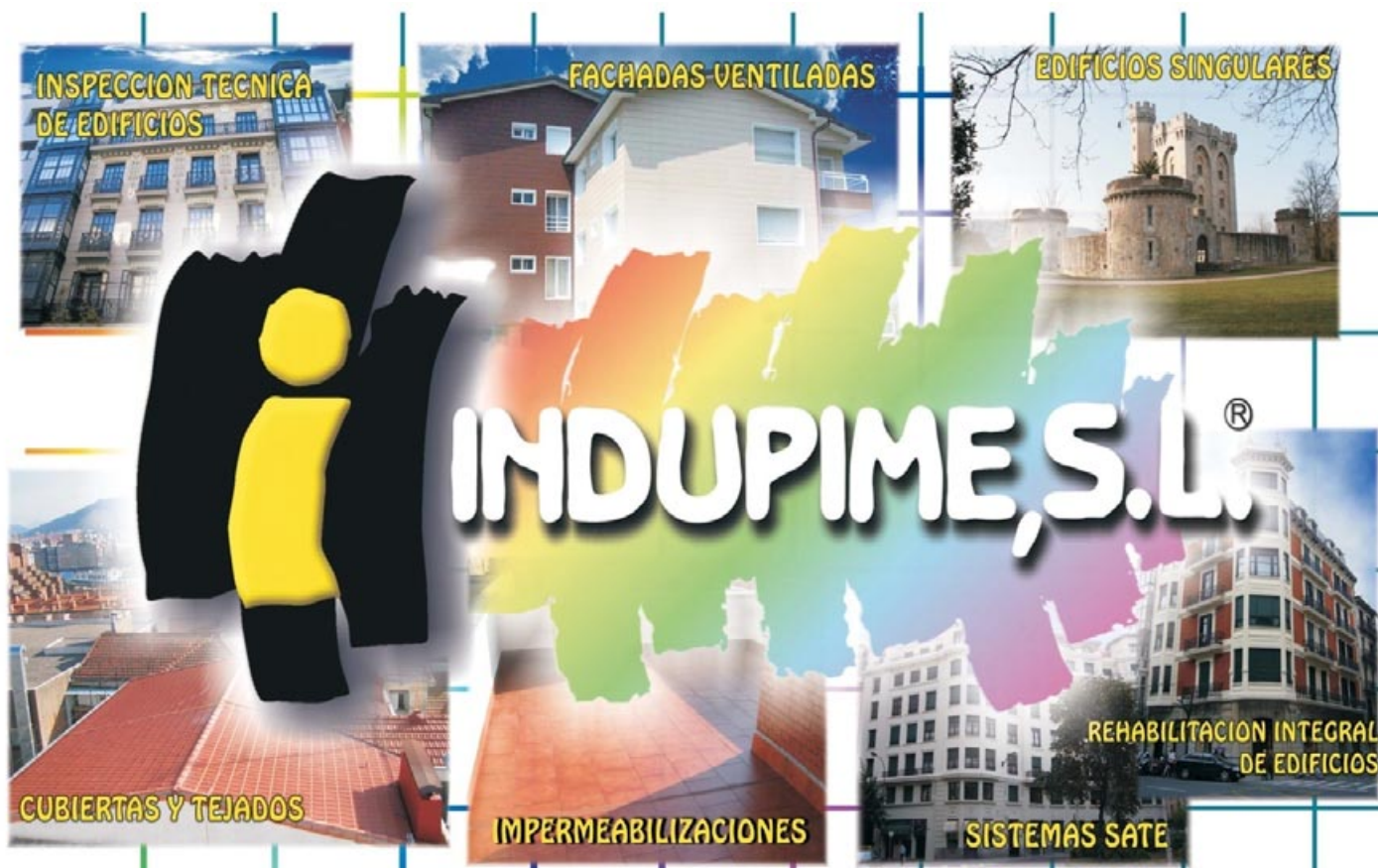

De lunes a viernes

- de 9.30 a 13.30 h.
- de 16.30 a 20.00 h.

Avenida de Euskadi, 21 - 1º B
48902 Barakaldo (Bizkaia)
crrcemexa@gmail.com
www.psicotecnicoabarakaldo.com

94 490 46 21

Rehabilitación integral de edificios

Empresa fundada en 1987

- **GESTIÓN INTEGRAL DE SUBVENCIONES**
- **FINANCIACIÓN A MEDIDA**
- **INNOVACIÓN EN LA REHABILITACIÓN EFICIENTE DE EDIFICIOS**
- **AMPLIA EXPERIENCIA**

Presupuestos sin compromiso
www.indupime.com | 94 453 81 34